Ristůst jarkůsaurnast atj.
a Petro Gotho.
1622.

Petr. Goth.

pertum
ejecti, ut
o cruci Ch
is *Act.* 10,
Circa fœdera: ubi
de causis pangantur
infidelibus &c hæreticis
14. (x *Nolite jugi*
patio justitiæ cum
hebris &c. Solent
religionem introdu
elitas vetu
34, 15.) aut diffidentiæ
Syris pepigit,
, Assyrius, &

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO KOTIMAINEN OSASTO

rendarum potestaten
, Anabaptistæ,
. 175. *Ius a. haber*
as ferendi, patet tùm
ideoq; & νομοθετικὴ
21. *Act.* 22.
ex dictis de

Bandet gjordt af M. Tahto.

Ristist ja kiusaures

P. Isäden ja Martyritten oppi ja neuvo Ruodzun kirlert kätty ja rooitu.

à

M. PETRO GOTHO Norcopensi.

Ja nyt Suomeri ulos tulkittu Riigan Caupungis.

à

CAROLO PICTORIO Aboensi.

Prändätty Riigas Nicolaus Mollinuxelt/ Anno 1622. 4. Octob.

Honoribus Aboensibus

Dignitate, virtute, prudentia & sapientia præstantissimis & excellentissimis viris,

Dn. CONSVLIBVS

Et reliquis Senatoribus illius Reipublicæ Spectatissimis.

Nec non

Honestissimis & Ornatissimis viris.

Dn. ANDREÆ CRWS.

Dn. JOHANNI KNAAP.

Dn. HINRICO TAWAST.

Dn. SIMONI BLOOM.

Dn. Fautoribus & amicis meis plurimum colendis salutem & pacem per Christum ex animo precor.

Ad ſyncerum Lectorem ſub cruce militantem Carmina pia cum ſalute.

OPtimus huc ſua lector candida lumina vertat,
Quid valeant, videat, Crux, dolor atq; timor:
Ecce! incommoda quot conſervet ſtulta voluptas!
Lazarus & Dives, clarius hæc referant.
Largius iſta tamen poteris cognoſcere cuncta.
Ex dictis patrum, ſedulitate lege.
Collectis ſtudio, quæ continet iſte libellus.
Huc ſpretus veniat, hinc leve portet onus.
Hinc robur ac vires, hinc dulcia tollat abundè.
Crux brevis eſt mundi, Gaudia mox redeunt.
Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.
Diſcas multa pati, duraque ferre piè.
Sis leo fortis & audax, i per ſaxa per ignes.
Dura DEus frangit, mollia plura favet.
O felix patiens cujus ſine crimine vita.
Fertur is ad ſuperos, ſacra corona datur.
At duri impatiens ſapiens neſcitur haberi.
Dici vet queat is, juſtus, amansque DEum,
Vel pius aut probus is, vel Chriſti fidus amicus,
Præceptum dantis: Tollite quiſque Crucem.

CAROLUS PICTORIU
Aboenſis.

Nri ly

Yri lyhykäinen esipuhe Jumalata pelkäwäisen lukian tygö.

Ymalinen ja hywä Christitty lukia / me luemme ensimäises Chrönikän kirjas / 20. Lugus. Sytä Cwluisast Runingast ja Jumalan palveluren wdhistajast Josaphatist / että cosca hänel oli ilmoitettu / cuinga swri sotajoucko Syrian maalda / ja muista ymbäri asuwaisist maacunnist / täysis aseis händä wastan itzens olit coonnet / jotca tahdoit hänen wäkiwallal achdista / händä wastan itzens ylösnosta / ja sisälle otta hänen waldacundans : Että silloin ainostans oli hänen wirwoturens / lohdutturens / ja hänen tuscasans ja hädäsäns / se ainoa wälicappale / että hän annoi ulos hwta caikil hänen alimaisillens yhden erinomaisen yhteisen paaston / cocon cutzui caikest jwttan maacunnast yhteisen cansan / ja heidän cansans juuri hartast Sydämmest ylös meni HErran huonesen / ja siellä yrimelisest hwdit jumalan caickiwaldian apu ja warjelusta wihollista wastan.

Ja mainen nwn hänen puhensa seassa / jotca hän hänen rucourisansa edes pani / muistutta hän Jumalalle tatwasen / sen armollisen lupau-

een/jonga hän oli andanut hänen esi jsällens Kuningas Salamonill/silloin cosca hän hyvästi siunaisi Templin/ja sanopi: HErra Jumal/sinä joca olet ulvos luannut/että millä ajal ja hetkel sinä meidän päällem (Synnin tähden) kiiruhdat/Miecan/Rangaisturen/Ruttotaudhin/elickä tyyrin ajan tulewan: Että meidän silloin catuwaisel sydämmel/sinun etees tuleman pitä/sinun pyhäs templisäs ja seoracunnasas/ja sinä silloin tästä meille avun osotta ja armollisest meidän rucourem culla tahdot.

Ja cohta sen jälkin samasa lugus sanopi hän.

Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habeamus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Se on:

HErra/cosca en me yhtäkän mwta turwa tiedä/taicka mitä meidän pitäpi tekemän/nin se on meidän paras turwam ja ainoa apum: Että me silloin nostamme meidän silmämme ylös/ja catzomme sinun tygös HErra jumal ylöstaiwasen.

Ninquin se sithen aican tapahtui/sen hywän ja jumalisen Kuningan Josaphatin cansa/ettei hängän aina hänen alinmaistens cansa yritiarhas rwsuun käskellä saanut istua/elickä joca yö silki wuotesa lewätä (ninquin sanan lascos sanotan) mutta usem ilman hänen toiwomatans monda cowa puusti piti hänen ulvos kärsimän ja aina hänen wäkewä wihollistens joucko wastan walmis oleman fältin waeldaman. Ja myös/mitäkin wastan/joista ei hän ollengan tietänytkän/Sillä textisä seiso: He ilmoitit hänelle ja sanoit: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syria: Seon/

suuri

suuri wäen paljous tule sinua wastan näistä paicoist / sekä ylitzen meren/että mös Syrian maacunnast. Ja waicka hän ensin wapisi ja peljästyi/nin cuitengin Jumala sen ennen nimitetyn wälicappalen/nimittäin/Rucouxen cautta/ yhden suuren ja wäkewän helpon ja awun osotti ja hänelle näytti / nin että hän caicki hänen wihamiehensä ylitze woitti / ja/ei ainostans heitä tacaperin ajanut / selkäns käändämän saanut / ja maahan lyönyt / Mutta myös sen woitollisen surmamisen jälkin / sai nin paljon heidän leiristäns heidän peräns caickinaista hywyt/ calu ja Raha/ nin että coco hänen sota joukollens siitä calusta yldä kylläisest pisti colmexi päiwäxi jacamist/ninquin textis seiso.

Mäin samalmuoto löytän myös meidän rackas Jsän maas/että meidän kiittämättömydemme tähden/ wastoin nin monda ja sanomatoinda Jumalan caickiwaldian hywä työtä/ erin omaiset sen edest/että hän meille/hänen pyhän sanans armollisest andanut ombi : Ja wielä sitte tähän päällisex / sencaltaisen armollisen Esiwallan ja Christillisen hallituxen (hänen Jumallisest edes catzomisestans) nin armollisest / Syndynen omast Ruodzin Riikin waldacunnast / Cuningallisest sugust / meidän perinnöxexem / sowitanut ja asettanut ombi / nimittäin / sen Swren ja korkeykinisen Herran ja Förstin Herr Göstän Adolphin / Ruodzin waldacunnan ulgoswalitun ja crwnatun Cuningan ja Waldian ylitzen caickein niidhen maacundain jotca sen alla ennen owat olluet ja myös sitte hänen armons newoilla Jumalan woiman cansa enätyxi ja lisätyxi Riikin Rajoilla tulluet owat / etc.

Joca

Joca ei ainostans hänen oman personans puolesse Jumalan sana ja sitä pyhä oppi/ize racasta/ sitä corkena pidhä/sen jälkin elämätäns ja hallitustans laita ja sovita/sitä holho/auta ja tallella pyydä pitä Ruodzin Riikis: Muttamös yhdest Jällisest ja sydämmelisest rackaudest (ninquin se Jumalinen Kuningas Josaphat) sen paawilaisen wanhan hapatoxen / willitöxen ja wäärän opin jätöret ulvos hänen Riikins rajoistakin suuren achkeruden ja culuturen cansa siirtä / ja sisäl tulemast estä ja warjella tasto ja pytä/ ja Jumalan wäel ja woimall Cunnian/onnen/ lykyn ja menestyxen cansa sen asian myös hywin ulvos toimittanut on/ja wielä nyt päiwä päiwäldä caicki hänen neuwons siihen ulvos pane / että Jumalan pyhä sana selkiästi ja puhtasti hänen Riikisäns rauhallises ja lewollises menos julistetaisin/saarnataisin ja opetetaisin wielä meidän jälkin tulewaistenmeckin edes. Jumala hänen corkeudellens ja Majestetillens onnen / lykyn ja hywästi menestyxen / pitkän ijän ja rauhallisen hallituxen suocon ja lainadcon. Ninquin hän on tehnyt niille Jumalisille aina corkesti muistossa pidhettäwäisille Herroille hänen Esiwanhemmillens Cuningas Göställe ja hänen Majestetins Herr farillens Ruodzin Cuningoil ja waldamiehille sen pyhän hengen ayun ja woiman cautta.

Mutta meidän Riittämättömydem tähden (sanon minä) wastoin Jumalan caickiwaldian hywiä töitä / Jumala waadhitan sekä Esiwalda / että myös alinmaisia mounaisten rangaistusten ja waiwain cansa etzimän / Niin että monda kerta Esiwallan täyty Josaphatin cansa Kylpe sen kylmän saunan/ ja alinmaiset tulewat

pestyxi/

pestyxi / sen carkian ja tuiman tammisen lipen cansa. Se on se / että me joudumme aina wuosi wuodelda Jumalan wihan widzan ala. Ja / ei ainostans yhden / joca Josaphatti waiwais ja hänen Riikins asuwaisi / nimittäin / Sodan: Mutta myös nämät seurawat yhdes joukos ja pitäwät toine toisens kädest kiinni. Nälkä / callit ajat ja cowat wuodet ensist edhellä hypellen juorendelewat heidän sisarens ja ystäwäns / sen julman ja häwittäjän Ruttotaudin cansa. Ja wielä sitte itzens näiden siwun aina liittä se riitainen wericoira punaisilla waatteilla waateitettu Haarniscoitten Candaja / sota ja tappelus / jonga kädes rauta ruosca ombi ja sen cansa julmasti caicki paicat wiimaile ja wetele. Ja waicka tämä Dantzi / nyt tällä wiimeisellä mailman lopulla / caickis paicois coco siinä Christicunnas (Christuxen oman ennusturen jälkin Matt. 24.) Joca louckast itzens ilmoitta ja löytä anda. Min cuitengin hänel on aina se tapa (erinomaisest Sodalla) että hän (Syndein tähden) Ruodzin Riikin hywäl mielel pöön sia pitämän riendä / ja sinne leirins ja majans asetta jarakenda. Niin ettei ainostans / Ruttotaudin / nälän / ja callin ajan cautta / ennen Monicahdoi wuosia / alimaisten joukost / monda epälukuista tuhatta ole silmäns kiinni painanutt: Mutta myös (Sodhan tähden) ombi täytynyt Corkesti ennen nimitettyin Cuningaitten ja meidän armollisten Esiwaldain Herras Christuxes täldä jo poies culkenuettein / Ja wielä nyt tämän nykyisen (samalla muoto corkesti ennen nimitetyn) meidän armollisen Esiwaldam Herram / ja Cuningain Cuningas Göstän Adolphin otta etens

suuren työn / tuscan / culuturen ja waiwan / ja sangen usein pitä seisoman caickein suurimmas hengen waaras hänen wihollisians wastan sekä wesillä että maill.

Mutta cuitengin me sulkisesti omilla silmillämme näemme ja corwilla taamma cwlla sadhan/että Jumala caickiw. ei wähembä H. C. M. hänen wihollistans wastan / apu ja turwa ole osottanut ja päälle paista andanut / Cuin hän ennen ombi tehnyt Cuningas Josaphatin aicana. Sillä että siellä cussa caickein suurin waara on ja likimmän wihollista astutan / sinne H. C. M. itzens asetta / ja hänen oman Personans luodin/ piikin/ piilin ja speitzin eten anda/ ei peljäten sitä suurta hengen waara joca H. C. M. edesä seiso / niidhen ratelewaisten sutten aiwoiturestä / wericoirain päälle carcamisesta ja heidän cawalista juonistans joilda monda haawoitetan/ weri ulvos wuodatetan ja H. C. M. molemmilda puolilda cuoliaxi ammutan ja lyödän ja cuolluilla rwomilla ymbärins piiritetty on / waan cuitengin caickiwaldias totinen Jumala H. C. M. ihmeillisel muodhol hänen pyhän Engelittens warjeluxen cautta ilman wahingota ulvos päästä. Mingätähden kyllä hywin totudes mahdamme sano / H. C. M. siitä / 91. Psalmist 7 Di caderet à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Jos tuhanen sinun sivuldas / ja kymmenen tuhatta sinun oikiald puoleldas langeisi / ei cuitengan sinun päälles pidäis tuleman.

Seutähden / caicki / jotca Ruodzin Riikin alla syndynyet owat/ hywäl mielel Jumalal caickiwaldiall

ckiwaldiall kiitoxen ja Cunnian anda mahta ja
myös andaman pitä sen caltaisen hänen laupian
warjeluxens edhest/hänen nimens ylistä/ja nöy-
ryden canja händä palvella coco elicautens: Ja
H.C.M. ja myös hänen corkelle cunniallisel ra-
ckal Drötningillensä ja heidän jälkin tulewaisil
sikiöillens olla cwliaiset ja wscolliset caiken tei-
dän elin aicanne ynnä toinen toisenne cansa la-
psi lapsen perän. Jumala caickiwaldias wielä
[illegible] nyt edespäin H.C.M. ja coco sen cuningal-
[illegible] huonen ylitzen / hänen laupian kätensä ha-
jottacon / että caicki H. C. M. ja Ruodsin Rii-
kin wihamiehet/hengelliset ja Rwmilliset/itzen-
sä hillitzisit ja rauhan ja sovinnon meille soisit/
ja jotca jällensä ei sillä mielellä ole: Nin Juma-
la cuitengin H. C. M. sen wäen ja woiman lai-
nadcon / että H. C. M heidan caickein ylitzensä
sen caltaisen woiton sais että heidän hywäl mie-
lellans täydyis joscus sowindo rucoella ja kerjä-
tä. Senpäl että H.C.M. mahdais pitkäs tjäs/
terweydes / Rauhas ja lewos joca taholda coco
hänen Cuningallisen huonensa ja Ruotzin Rii-
kin asuwaiset hallita / tallella pitä ja nautta
saada / Rauhan päämiehen /meidän lunasta-
jam ja wapahtajam Christuxen JEsuxen caut-
ta / Amen.

Ja että nyt ne colme ennen nimitetty ran-
gaistusta yxi toisens jälkin aina wuosi wuodelda
owat monda hywä ystäwätä Cuoleman cautta
toinen toisestans eroittanut nin ei se taida mw-
toin olla/ettei heidän jälkins monda murhellista
wielä nyt eleisa ole joca äiwäisen surun ja murhe
alla/ja jocapäiwä tarwitzewat (Josaphatin neu-
won

won jälkin) ylös nosta heidän silmänsä Jumalan tygö taiwasen/ja anoa ja rucoella sieldä helpo ja lohdutusta. Joca caickein rucouret ja huocauret jotca händä henges ja totudes auxens hwtawat / luvannut on culla/ ninquin C. Propheta David siitä asiast todista 145. Psalmis/ cusa hän sano: Herra ombi läsnä caickia niitä jotca händä auxens hwtawat: caickia niitä jotca händä auxens hwtawat totudes. Jotca händä pelkäwät niinen anomisen jälken hän teke / ja cwle heidän hwtons / ja teke heidän waparxi. Nin on Jumala caickiwaldias hänen suuresta armostansa / Suomenginmaalle / hänen Pyhän Sanansa / meiden omal kielellämme/ andanut walkeuten tulla / joca yhdesä kirjas käsitetty on / jonga me Bibliaxi cutzumme / ja waicka ei se wielä coconans prändin ole joutunut / nin cuitengin caicki ombi hän jo käätyxi tullut / ja myös paras osa prändin saatettu / ja toiwomme päiwä päiwäldä / että hän Jumalisen esiwallan cautta coconans siihen autetan/ jos waan yximielisest sen perän achkeroitan / josta me/ ninquin yhdest rickast sielun Apotechist/ caickinaisen lohdutoxen ja wirwoturen/wastoin caicki kiusauxia / suru / murhet ja tusca / meillemme ilman hinnat osta taidam. Ja waicka se siinä samas pyhäs Bibliäs jocaloucas yldäkyllä käsitetän: Nijn cuitengin se Hywin oppenut Jumalinen wanhamies/ M. Petrus Gothus (monen muun hänen Caunisten / Chrillisten / ja Jumalallisten Ruodzin kielisten kirjainsa seasa / jotca hän suuren wireyden ja acheruden Cansaon ulvos andanut käydä) ombi myös siitä P. Bibliast ja muista erinomaisten Pyhän

Kirckon

Kirkon esimiesten ja opettaitten kirjoista / ulvos wetänyt/Coonnut/ja prantin andanut tulla yhden kirjan Ruodzin kielellä / Anno 1588. Jonga Titulus samalla kielellä ombi : Krististä ja kiusauresta / niiden Pyhäin Jsäden ja Martyritten neuwo / etc. joca samalla ajalla Rikin Jisällä on prantätty. Ja että tämä kirja ei ole tullut wielä ennen Suomen kielellä käätyxi eikä prantätyxi. Joca cuitingen nin hywin tarpellinē Suomalaisille cuin Ruodzalaisilleckin näkypi olewan. Sillä monda niitä ilman epäyret taita olla Suomengin maalla/Jotca omall kielellāns kirjoituxet lukea taita/ surun ja murhen alla olla/kirjoiturē lohdutosta itzellens tarwita/waan ei cuitengā Ruodzin kieldä hywin ymmertä woi. Sentähden siis otin minä tämän työn ja culutoxen minun eteni / ja Jumalan wäen ja awun cansa Suomenkielexi hänen käänsin ja prantin tulla annoin caikil Christillisil Suomalaisille Surus / murhes kiusauxes ja tuscas suurexi lohdutoxexi / ja neuwoxi. Sillä minä sen tiedän/että ne/jotca wisusti ja achkerasti/ tämän kirjan sisäl catzowat ja usein wiriästi heydän wastoin käymisisens ylitze lukewat / ilman epäilemät caicki tuscat ja wastoin käymiset ylitze woittawat ja caikis kiusauxis Sielun ja Rwmin puolest Heillens lohdutuxen tlon ja Riemun Saawat meidän HErran Christuxen JEsuxen cautta. Rucoelen sentähden caicki Jumalisi suomalaisi tätä kirja lukewaisi/että he tämän työn / ja culutuxen hywäxens / ottaisit. Jumala Suo rauha/paremba wara ja tila/ nin en tahdo minä minun waiwan tästäkän edes säästä / elitka culutosta catzo / mutta caikel ahkerudell minun

woiman

woiman perast Jumalan awun cansa itzen wal-
wista/Jumalan Cunniari ja Isäni Maan hywäri. Jumala andacon hänen Pyhän sanans aina meidängin kielellam lewittyri tulla meidän sielum autuderi ja Jumalan Cunniari. Josta ne yrikertaisetkin heidän tuskisans / kiusauxisans ja caikis heidän waiwoisans ja wastoin käymisisäns oikian opin ja tiedon Jumalast caickiwaldiast/ hänen hywist töistäns ja tahdostans / heidän sieluns autudest ja ijancaickisen elämen perimisest/nähdä/cwlla ja ymmärtä sais/ja jocginen tulis siitä ijancaisest ilost ja Riemust osallisex/ sitä Pyhä Colminaisut caickein Pyhäin cansa ilman loppumat kiittämen ja cunnioittaman. Sen saman Jumalan suojeluxen ja warjeluxen alminä caicki Christityt annan / ja hänen puolestans toiwoten teille caikis kiusauxis / tuskis ja waiwois lohduturen / ilon ja ijancaickisen Riemun. Hänelle myös olcon catomatoin/loppumatoin ja ijancaickinen ylistös / kiitos ja cunnia / Amen. Rigæ 4. Octobris

Anno à nato Salvatori

1622.

Ensist

Ensist seura tässä mwtamat erinomaiset Pyhän kirjoituxen todistuxet Joidenga päällenimitten ne pyhät isät owat tämen Heidän sälkin seurawaisen neuwons perustanet / joihinga yhden surullisen Sydämmen/itzens pitä turwaman/ ja muistä lohdutuxen ottaman.

Tobiæ 13. v. 2.

Sinä curitat / ja sinä wirwotat / sinä taidat heittä alas helvettin / ja jällens sieldä ulvos otta / sinun kättäs ei yxiken taida wältä.

Tobiæ 3. v. 13.

Kiitetty olcon sinun Nimes/ HErra meidän Jsäden Jumala / sillä cosca sinä olet wihoisas/ silloin sinä osotat armos ja laupiudes/ ja murhen aicana sinä synni' anderi annat/ mille jotca sinua auxens huutawat.

Ibidem

Ibidem v. 21.

Mutta sen minä wissist totisex tiedän/ Että se joca Jumalata palvele / hän kiusauxen peräst lohdutetan/ja murhest wapautetan/ ja curitoxen peräst löytä armon / sillä eet sinä himoitze meidän eadotuxemme jälkin. Sillä raju ilman perästä sinä auringon annat paista / ja iteun ja pargun peräst/ sinä runsasti ilon ja riemun cansa täytäs.

Tobiæ 12. v. 13.

Että sinä Jumalalle olit Kelwollinen/ninsen piti nin oleman / ilman kiusauxeta et sinä taitanue olla / senpäät / että sinun kiusauxen cautta piti coetelluxi tuleman.

Ierem. 31. v. 18.

Sinä löit minua HErra/ja minä tulin ojetuxi / ninquin yxi hillimätöin nuori nauta/ HErra käännä minua jällens ja minä tulen käätyxi. Sillä sinä olet minun HErran Jumalan. Sitte quin sinä minun käänsit/ tein minä catumuxen.

Iudit. 8. v. 21.

Ja tekin rackat weljet / jotca ne wanhimmat

mat olette / lohduttacat cansa teidän puheilanne / että he muistuttelisit / cuinga meidän Isämme owat kiusatut / että he olisit tulluet coetelluxi / jos he piti Sydämestäns Jumalat palveleman. Muistuttacat heille / cuinga meidän Isäm Abraham monella tawalla kiusattin / ja monen coettelemisen jälkin Jumalan ystäväxi tullut on. Samalmuoto myös Isac / Jacob / Moses / ja caicki ne / jotca Jumalalle kelvannuet owat / seisowaiset owat olluet / ja on täytynyt heidän monda waiwa ylitzen woitta. Mutta ne mwt / jotca ei kiusauxia wastan ottanuet Jumalan pelvos / mutta kärsimättömydest napisit Jumalata wastan ja häwäisit / ne owat hucutetut cadhottajaldä ja kärmeildä. Se tähden älkäm me olkan kärsimättömät täsä tuscas: mutta tunnustacam että se on Jumalald yri rangaistus / palo wähembi cuin meidän syndimme owat / ja me usco taidamme / että me tulemme rangoituxi / ninquin hänen palveljans parannoxen / ja ei huckauxen.

Esaiæ 26. v. 16.

Herra / cosca hätä käsis on / silloin sinu

etzitän/cosca sinä heitä curitat / nin he surkta-
sti hwtawat.

Iob. 5. v. 17.

Catzos/ autuas on se inhiminen / sota Ju-
mala rangaise/ sentähden siis älä hyliä HEr-
ran rangaistusta. Sillä itze hän haawoitta,
itze myös läkitze/hän lyöpi / ja hänen kätensä
parandapi. Cwdesta hädästä hän sinun wa-
pahtapi/ja siinä seitzemennes/ei mikän pahus
sinun pysty.

Sapient. 3. v. 1.

Mutta niinen wanhurscasten Sielu omb
Jumalan kädes / ja ei cuoleman kiwut heihin
tartu. Nille ymmärtämättömille he näky-
wät huckunexi. Ja heidän loppunsa pideän
piinan edestä / ja heidän wanhurscas waellu-
rens luetan cadhoturexi: Mutta he owat rau-
has / waicka he ihmisten silmäin edes nägyit
paljo kärsinyexi / nin heil on cuitengin yxi wis-
si toiwo/ettei he ikänäns cuoleman pidä. Wä-
hisä he owat waiwatut mutta paljo hyw yttä
heille pitä tapahtuman. Sillä Jumala oli
heitä coetellut/ja löysi heidän hänellens kelpa-
wan.

wan. Hän coettele heitä ninquin culda uunis / ja wastan otta heidän / ninquin yhden täydellisen uhrin.

Syrach 2.

Minun poicani / jos sinä tahdot olla Jumalan pawelja / nin walmista itzes kiusauxen ala/pysy lujana ja kärsi/ja älä cohta seura/jos sinu siitä pojes wieteliän/pidhä itzes lujast Jumalan tygö/ja alä luowu pojes/senpäl / että sinä tulisit sitä lujemmaxi. Taicki se quin sinun päälles tule nin ota se hywäxes / ja ole taiken surun alla kärsiwäinen : Sillä ninquin culda ja häpe walkesa coettellan/ nin mös tulewat ne / jotca Jumalalle kelpawat/coettelluxi murhen liekin cautta. Toiwos heitä Jumalan pääl/nin hän andapi sinulle awun/ O jenna sinun tiec/ ja toiwo hänen päällens.

Syrach 27. v. 6.

Ninquin sawi astiat liedes coettellan / nin myös ne wanhurscat inhimiset kiusans coettele murhes.

Psal. 34. v. 3.

Minun seilun tiotze O Errasa/että ne köy-

hät saisit cwlla sen/ja sloita. Kiittäkät HErra minun cansani / ja toinen toisemme cansa corgottacam hänen Nimensä.

Cosca minä etzein HErra / nin hän cwli minun/ja wapahti minun caikista minun tuskistani.

Käykätte hänen tyköns/hänen pitäpi teitä ylöswalistaman: ja teidän caswon ei pidä tuleman häpiän ala.

Cosca se köyhä hwsi / cuuli HErra hänen/ ja caicista hänen tuskistansa wapautti hänen.

HErran Engeli ymbärins piiritä heidän jotca händä pelkä/ja heitä ulwos autta.

Ibidem.

Cosca ne wanhurscat hwta / HErra cwle heitä/ ja autta ulgos heitä caikesta heidän hädästänsä.

HErra on niitä sangen läsnä/ jotca särjetyl sydämmel owat/ ja autta niitä joilla ombi yxi murhellinen hengi.

Sen wanhurscan pitä paljo kärsimän / mutta caikista wäistä HErra hänä wapautta.

Hän warjele caicki hänen lwnsa / Nin ettei yxikän niistä pidä särjettämän.

Psal. 69. v. 33.

Ne köyhät näkewät sen/ ja Riemuitzewat/ ja ne jotca Jumalat etziwät/ nudän sydän pitä elämen.

Sillä HErra ewle niitä köyhiä/ ja hänen fangeijans ei hän ylencatzo.

Psal. 126. v. 5.

Ne jotca kynelitten cansa kylwäwät heidän pitä ilon cansa ylös niittämän.

He lähtewät matcaan ja itkewät/ja candawat ulvos callin siemenen/ ja tulewat jällens ilon cans/ja candawat heidän lyhtensä.

Matth. 10 v. 38.

Jocainen joca ei ota hänen ristiäns hänen päällens/ja seura minua/ei hän ole minul kelvollinen. Joca löytä hänen hengens/sen pitä cadottaman sen. Ja joca cadotta hänen hengens minun tähten/ hänen pitä sen löytämän.

Ioh. 16. v. 26.

Totisest/totisest sanon minä teille/ teidän pitä itkemän ja parcuman/ mutta mailman pitä sitä wastan iloitzeman. Teidän pitä

murhettiman, mutta teidän murhen pitä ilo
xi käättämän.

Act. 14. v. 22.

Monen tuſcan ſa waiwan cautta meidän
pitä taiwan waldacundan ſiſälle käymen.

Rom. 5. v. 3.

Me kerſkamme meitäm myös murhen käſ
kel/tieten että murhe ſaatta kärſimiſen / mut
ta kärſimys coettelemiſen / coettelemus toi
won / mutta toiwo ei meitä häpiän ala anna
tulla.

Rom. 8. v. 18.

Ninä min ſen pidän / että tämän nykyiſen
ajan waiwa / ei ole werraxi wedettäpä ſen ſw
ren cunnian tanſa joca meidän ylixem pitä il
meſtymän.

Ibidem v. 31.

Että Jumal on meidän edeſtäm/ cuca woi
olla meitä waſtan? Joca ei ole myös hänen
oma poicans armahtanut / mutta on ulwos
andanut hänen meidän caickein edeſtäm/cuin
gaſta ei hän myös meille andaiſi caickia hänen
canſanſa? Cuca tahto canda Jumalan ulwos
walit-

walittuiden päälle? Cuca on se joca tahto cadotta? Christus ombi se joca cuollut on / ja hän on myös se / joca ylösnousi / joca istupi Isän oikialla kädellä / ja manapi hywä meidän edestäm. Cuca tacto meitä croitta Jumalan rackaudesta? Waiwaco eli ahdistos? eli wainous? eli nälkä? eli alastus? eli hätä? eli miecka?

Esaiæ 43. v. 23.

Ninquin kirjoitettu on: Sinun tähtes me cuoletetan ylipäiwä / me pidetän ninquin teuraxi tehtäwät lambaat / mutta niissä caikissa me ylitze woitamme / hänen cauttans / joca meitä ombi racastanut. Sillä että minä olen wisse senpäl / että eikä cuolema / taicka elämä / eikä engelit taicka Esiwallat / eli wäkewydet / eikä nykyiset taicka tulewaiset / eikä corkius eli syweys / eikä jocu mw luondocappale / woi meitä croitta Jumalan rackaudesta joca ombi Christuxesa JEsuxesa meidän herrasam.

2 Corint. 1. v. 3.

Kiitetty olcon Jumala meidän HErran JEsuxen Christuxen Isä / laupiudhen Isä /

ja caicken lohtudux'n Jumala/joca meitä lohdutta/caikessa meidän tuscasam / että me mös lohdutta taidhaisim niitä / jotta moninaisen murhen ala tullut on, sen lohdutuxen cansa/ jolla Jumala meitä lohdutta. Sillä ninquin Christuxen Kärsimys yldäkyllä on tullut meidän ylitzem / nin tule myös suuri lohdutos meidän ylitzem Christuxen cautta.

2. Corint. 4. v. 8.

Me tulemme joca paicast ahdistetux/ waan en me sitä huoli / me suremme / waan en me sentähden pojes puutu. Me kärsimme vaino waan ei meitä sentähden ylenanneta / me tulem Solvaistuxi/ waan en me hucu/ aina me ymbärins cannamme Christuxen cuoleman meidä: Rumisan / senpäälettä myös Christus elä växi ilmoseta'sin meidän cuolewaises lihasam etc.

Sillä meidän murhem (waicka se asallinen ja liewä on) caswatta meitä yhden tjancaickisen ja ylize caicken / märättömen Cunnian. Me jotca en katzo niiden näkywäisten Cappaiten jälken / waan niinen päälle jotca näkymättömät owat.

1. Corint. 10. v. 13.

Mutta Jumala ombi waca / joca ei salli teitä kiusatta ylitze teidän woiman / mutta hän tekepi myös ynnä kiusauxen cansa lopun/että te sen woisitta kärsiä.

Hebr. 12. v. 25.

Minun poicani älä HErran curitosta ylencazo/ ja älä itzes ylenanna / cosca sinä häneldä rangoitan. Sillä että HErra racasta sitä hän myös rangaise ja ruoskii jocaizen lapsen jonga hän wastan otta. Kärsiwäiset olcat hänen curitoxens alla. Sillä ninguin lapsillens/ hän itzens teille taritze. Sillä cuca se Isä on Joca ei hänen lastansa rangais. Jos te sijs ilman curitoxeta olette/ sosta taicki osallisexi owat tulluet/nin te olet äpäret/ ja ei awio lapset/ etc. Tue coco se pädcappale.

2. Petr, 2. v. 9.

HErra taita wapahta ne Jumalata pelkäwäiset ulcos kiusauxest/ waan ne Jumalattomat hän säädjtä duomio päiwän asti pitnatta.

Iacob. 1. v. 2.

Rackat weljet pitäket se coco Riemun edesti/

coſca te langette moninaiſin kiuſauxin/ nin tiekät/ että teidän uſconne coetteiemuo ſeuta kärſimiſen. Waan teidän kärſimiſen oicon täydellinen. Autuas on ſe mies/ joca kärſiwälliſeſt kärſi kiuſauxen. Sillä coſca hän ombi kiuſattu / nin hänen pitä ſaaman elämen Crunun/ſonga Jumala ulvos luvannut ombi/ niille jotca händä racaſtawat.

1. Machab. 2. v. 61.

Aſatelcat mitä polveſt polven caickilla aſoilli tapahtunut ombi / nin teidän pitä ymmärtämän/ että caicki ne jotta Jumalan pääl owat turwannet/owat ylös pidetyxi tulluet.

Mingä.

I.

Mingätähden Jumala anda hänen ulos walittunsa perkeleldä kiusatta/ ja mitä hywä ja hyödyllyst Risti ja waiwa myötäns tuo.

Origenes super Exodum
Homil. 3. Cap. 6.

Lkän yxikän niin taitamatoin olcon HErran opio / että hän pitä hänen tuscansa yhden wahingollisen cappalen edest / ja lwle hänen curitoxens yhdexi cadottawaisexi rangaistuxexi. Pharaonill oli yxi cowa ja paatunut Sydän/ cuitengin hän wähä itensä paransi / ja se joca Jumalasta ennen ei mitän tietänyt/hän pyyti / että hänen edestäns piti rucoeldaman/silloin cosca hän Jumalald waiwattin. Tämä on se caicken paras / ja cwluisambi/ristin alla/tuta / ettäs rangaistuxen kyllä hywin olet ansainut.

Ibidem Hom. 8. cap. 20.

Siitä

Sitä minä toiwon Jumalalda / että hän tällä tässä elämässä minun syndien tähden minua etzisi ja tällä lugun lasktis minun cansan / senpääl / ettei Abraham pidäis sanoman minun tykön / ninquin hän sanoi sen Rickan miehen tygö Lazaruxest: minun poicani muista ettäs sait hywyttes nautita eläistes / ja Lazarus samalmuoto paha. Mutta nyt hän lohdutosta nautitze / ja sinä piinatan. Sentähden tosca HErra meitä rangaistuxen cansa etzi / pitä meidän sen suuren kittoxen cansa wastan ottaman / ja sen pitä niin / että me sentähden tällä Jumalalda rangaistan / että me siinä tulewaiste elämäs pidäis wapat oleman. Ninquin mös Apostol P. Pawali 1. Cor. 11. hän sano: Mutta tosca me duomituxi tulem / nin me HErralda rangaistan / sen pääl / ettei meidän pidäis tämän maillman cansa cadotetuxi tuleman.

Origenes ad Romanos lib. 6.

Jumal ei salli meille mitän tapahtu / waicka mikä wastoin käyminen se olis / waan ainostäs sentähden / että se tulis meidän hywäxen / senpääl / että meiden sydämem ja mielem / jotca

Juma-

Jumalast on pois culkenuet / mahdaisit sen cautta jällens synnistä Jumalan tygö kääntyxi tulla.

Lactantius lib 5. Cap. 23.

De justificatione.

Ei yhdengän Christityn sen ylitzen pidä ihmeteleman händäns/ cosca hän syñin tähden Jumalalda usein ja paljon rangaistan. Mutta cosca meidän käy caickein cowimmin / nin pitä meidän sitä hartamin sydämestäm händä sen edest kiittämän. Sillä ettei hän säästä meidän rangaistustam/ waan curitta meitä Jsällisen witzansa cansa ajallans / Sillä sitä metaidam nähdä ja ymmärtä/että HErra meistä suuren waarin ja murhen pitä / siinä että hän meidän pahain tekoim ylitze wihastu.

Hilarius in Psal. 118.

Caicki kipu on terwellinen/ caicki murhe on hywä/ joidenga cautta Jumalan duomio tule tuturxi. Siinä että hän nöyrytä niitä/ jotca syndiä tekewät/ pois otta/ ja estä synnin ja tekeheiden wiisaxi ja taitawaxi / jotta wielä taitamattomat owat.

Cypri-

Cyprian. lib. 4. Epiſt. 6.

Jumala waati meildä ſitä / että me kiuſauxes ja waſtoin käymiſes Rochkiat ja jloiſet oliſim. Sillä jos ſuru meidän päällem tule Silloin wſcon Kruynu meille annetan / me löytän Jumalan coettuxi fotamiehexi tullen / ja taiwas tule Jumalan Martyreille awatuxi. Sille ſitte quin me olem luannet itzem Chriſtuxen käden ala / nin ei meiden pidä meillem paljo raoha odhottaman / ei myös wapiſeman campauſta ja ſota / erinomaiſeſt että meidän HErram ja päämiehem Chriſtus / ombi meidän edellä käynyt ſencaltaiſes campauxes / ja jättänyt meille yhden Eſimerckin ſencaltaiſen nöyrän kärſimiſehen / jonga hän ennen ombi oſottanut hänes itzeſens / ſen jota hän meille opetta / ja mitä hän käſke meidän kärſimän / ſen edes hän itze ennen on ſeiſonut ja kärſinyt.

Chriſoſt. Gen. 18. Homil. 4.

Senpäl että Jumala oikein meidän etem murhettis / ja meidän parannoſtam catzois ei anna hän mitä aina onnettomudē alla maata / etten me peräti upotetais meidän heickoudeitä / mutta hän otta meidän ſitä ulos jällens / ſen

pal /

päl / että me tulisimme rockkiammaxi ja iloisemmaxi. Samalmuoto hän myös meitä pitä lewos ja hywis päiwis / senpäl / eten me suruttomax ja ylpexi tulis ja syndin langeis. Sillä sen caltainen tila ombi meidän cansam / että cosca meidän aina myöden käypi / nin me itzem unhotam / ja en taida meitäm hillitä / ja hywiä tawoi tallella pitä. Sentähden Jumala anda meil toisinans hywät päiwät / onnen ja terweyden mutta toisinans hän curitta meitä / senpäl / että hän toimitais meille sielun terweyden ja raitiuden.

Hieronymus ad Ægrotum.

Cosca culda ei kirkasteta walkias / nin se tule saastaisexi / ja cadotta hänen kirkaudens; Samaltawal ikänäns tapattupi se yhden Christityn cansa / cosca ei hän tule puhdisteuxi ja selitetyxi / nin ei hän mitän tiedä / eikä tunne itzens. Sentähden yhden Christityn tule aina kuttä ja cunnioitta Jumalata / nin hywin waisoukäimises / cuinmyötäkäymises / nin quin Propheta sano: minä tahdon aina kiitä HErra / ja hänen kiitoxens pitä oleman aina minun suusani.

Grego-

Gregorius ſupra Ezechielem.

Jumala uſein ſecoitta onnen ja onnetto-muden yhten / ſenpäl / että me johdatetaiſin ſen cautta/joca meil ſuloinen ja racas olis täſä mailmas / ja ſaiſimme ſencaltaiſen ſydämmen joca aina halais ſen ijancaickiſen elämän jälkin.

Gregor. lib. 23. Moralium.

Se tapahtupi Jumalan ihmelliſeſt neuwoſt ja aſetuxeſt/ että ne ulos walitut aina owat tuſcas ja waiwas täſä elämäs/ joca ei ole mw/quin yxi cotta waellus ſiihen ijancaickiſen elämän/ja ſiihen oikian Iſän maahan. Sentähden raſcautetan ja waiwatan / ne hywät/ettei he tien päälle jäis ſeiſoman/ja paremmal mielel tääl majas odotais/cuin että he meniſit cotians heidän oikelle Iſänsmaalle.

Auguſtin. Pſal. 55.

Caicki kiuſauxet/ ei ne mwta ole cuin coetuxet / ja caickein murhetten peräſt ſeura heidän hyödy yxens. Mutta ettei ihminen ilman riſtitä ja ahdiſtuxeta taida itzenſä tuta; eikä myös hän niitä woi canda: uſein hän määrä

ſen

sen candaxens / joca hänelle on ylen rascas. Cohta tule hän jällens heickomielisexi ja rupe epäilemän / ja siitäkin jonga hän cuitengin kyllä hywin candackin wois. Sentähden ei ole kiusaus mikän mw/waan yxi coettelmus/ jonga cautta ihminen oppi hänens tundeman.

August. Psal. 73.

Jumala teke niin toisinans/ quin yhden lihallisen Isän tapa on tehdä / joca nopesti wihastu hänen lapsens pääl / hän otta hänen äckiydesäns jotakin maasta ylös/ mitä hän löytä(toisinans yhden saastaisen warwun)ja lyöpi lastans sen cansa. Mutta sen saastaisen warwun hän heittä sitte walkesen/ ja pitä cuitengin lapsens hänen perillisnäns hänen sydämesäns ylitze caiken hänen Saatuns. Samal tawal rangaise myös HErra Jumal hänen ulos walituitans/toisinans pahain ihmisten cautta / ja täällä ajallisest näytä hänen wihans ulwos walituuinsa pääl / jonga hänen pitä ulwos wuodattaman niinen Jumalattomitten pääl tjancaicisest.

Augustin. Psal. 60.

Meidän elämen ei taida olla ilman Synnitä / nincauwan quin me täällä matcasa olem / ja sentähden myös ei ilman ristitä ja kiusauxeta. Sillä meidän parannoxem raitius tapahtupi ristin alla / ja ei yxikän tunne itzens / waan ainostans kiusauxes. Ei yxikän ennen Crwnata / jollei hän ennen ole sotinut ja woittanut. Mutta ei yxikän taida Sotia ja woitta / cosca ei hänel yhtäkän wihamiestä ole / taicka ei ole ristin murhen cansa rascautettu.

Augustin. Serm. ad Lip.

Se on yxi totinen totwominen ja yxi wissi mercki / että sinä yxi / niinen uloswalittuden lugust olet / cosca Jumala sinua etzi monen ja rascan witzauxen cansa; Sillä ettei yxikän taida tulla Jumalan tygö / waan ristin ja tuscan läpitze. Sillä caicki ne jotca himoitze jällens Paradisin sisälle käydä / heidän pitä sinne sisälle käymän tulen ja weden läpitze. Joco se siis on Pietari / jolle taiwan waldacunnan awaimet owat uscotut: Elickä paawali / se Jumalan ulos walittu astia: taicka Johannes / jollenga taiwan waldacunnan salaisudet ilmoitetut owat / nin pitä heidän cuitengin jo-

caitzen

caitzen sanoman Act. 14. v. 22. Monen tuscan ja waiwan läpitze / pitä meiden sisäl käymän taiwan waldacundan.

August. Quæst. Test. 99.

Ne hurscat ja Jumaliset / sen syyn tähden / täällä tule rangaistuxi ja waiwatuxi / että he tulisit enätyxi ja wahwistetuxi wscosa / ja sen tähden pitä meidän ristisä wapisemattomat ja lujat oleman / että me tiedän / että caicki tusca ja waiston käyminen joutu meille parhaxi / ja ei wahingoxi taicka turmeluxexi / cosca me waan lujasti ulwos kärsim / JEsuxen Christuxen meidän HErran cautta.

Ibidem Quæst. 118.

Cuinga suuresti hyödyllinen kiusaus ombi Jumalan lapsille / ja perkelelle wahingollinen / sen meille opetta Jobin Historia. Sillä cosca Satanas lwle ne hurscat estäwäns pois tieldä / silloin hän enämin heitä sinne autta / ja cosca hän yhden otta käsinsä / silloin teke hän monda mwta lujemmaxi sencaltaisehen campauxen. Jotca cosca he näkewät / cuinga ihmellisest Jumal ulwos autta omians / tu-

lewat he myös rohkiaxi / ja tohtiwat Samal-
muoto Satanaſt waſtan riidellä ja ſoti. Sen-
tähden coſca Perkele lwle / että hän hänen ul-
vos juoxullans paljo pitä woittaman / ſilloin
hän cadotta pois coco caiken ſumman.

Aug. de vera invocat. cap. 23.

Se tule Jumalan erinomaiſeſt neuwoſt ja
aſetuxeſt / että ne jumaliſet ja hurſcat tule wo-
watux / niilöä Jumalattomilo ja pahoilda
ſempäl / että ne ulvos walitut joſca Jumalan
hengeldä hallitan / tuliſit ſitä toimelliſemmax
ja wiſammax ſencaltaiſen wainon cautta.

Auguſt. Pſal. 73.

Wanhemmat toiſinans tällä tawal itzen-
ſä aſetta heidän lapſians waſtan / että coſca
heillä on yxi lapſi / joſta ei yht än toiwo ole jo-
hongun parannoxen / andawat he hänen ſitte
käydä hänen oman tahdons jälkin. Mut-
ta ſen lapſen joſta heillä hywä toiwo on / pitä
wät he lujaſt pelvos rangaiſtuxen alla / ſiinä
cuſa he ſen toiſen ſuguſta pahannuen lapſen
andawat itzewalloinſa käydä. Mutta Iſ-
ſen yldä kyllä anda tietä / että hän wiimein a-
jallan

ſallans tahto eroitta ſen cowacorwaiſen lapſen pois perinnöxeſtä / ja lupa hänen tawarone ſille pojalle / ſonga hän curitoxen ja rangaiſtuxen alla pitänyt on. Samalmuoto rangaiſe myös HErra Jumal omians / ja etzi heidän parannuſtans witzan canſa / pitäden heitä tallel perimiſen arwon oikiuten. Sillä Jumal ei ſitä tahdo pojes hyljätä jota hän rangaiſe / mutta hän opetta ja rangoi händä / ſenpäl että hän tulis tallel pideteyxi perimiſen oikiuten. Jos ſe hywä Jumal aina hänen Iſällisen witzanſa pojes ſalaiſis ja ei toiſinans ſtcotais mös pahoi päiwi / hywäin päiwäin ſecan / nin me pian hänen pois unhotaiſim. Mutta coſca riſti niitä hurſcaita raſcautta ja alaspaina / nin he yläs noſtawat heidän ſydämens Jumalan tygö / ja nouſewat yläs wſcoon uneſt. Sillä ſilloin coſca Chriſtus aſtui hacten / oli tywene ilma / mutta coſca hän macais hahdes / rupeis ſuureſt twleman / ja opetus lapſet tulit waaran ja tuſcan. Samalmuoto myös ſe tapahtu niiden Chriſtittyin canſa: Tincauwan quin yxi Chriſtitty hän walwo uſcos / nin hänel on raoha ſydämes / mutta nin

pian quin wseo meisä lewätä pane / rupe cohta cowasti ewleman. Waicka mitä me nyt kärsisim / nin meidän sen cuitengin pitä pitämän / ikänäns quin yhden lääkitöxen / ja ei ninquin rangaistusta. Ja Ninquin yhden Isällisen neuwon / ja ei ninquin wahingollista duomiota. Sentähden meidän pitä mielellämi kärsimän rangaistust / ja ei millänmuoto witzapois cungeman / me jotca en tahdo perinnyxen laista ulos hyljäcyxi tulla. Meidän ei pidä catzoman witzan / waan perinnös arwon Testamentin pääl.

Augustinus Psal. 88.

Jumal ei ainostans osota meil hänen laupiuttans / siinä / cusa hän cutzu meitä armohons / mutta myös silloin / cosca hän etzi meitä rangaisturen cansa. Sentähden cosca HErra Jumal laske hänen Isällisen käteens / witzans cans meidän päällem / nin silloin pitä meidän ninquin hywät lapset / ei eräämen meitäm Isän rangaisturest / sillä sitä poica jota Isä racasta / sitä hän myös nuhtele ja rangoi. Sentähden me mahdam mielelän Jumalan witzan wastan otta / ja eyeymän silhen / ettei hän

hän hänen laupiuttans meildä pois temma. Olcam senähden iloisam/ cosca Jumal mett rangaise/hänen Jumalisen ja hywän tahtons jälkin / cosca meidän perinnös arpom pysypi tallella ilman hajottamat.

II.

Jumal ei sallt Perkelen enä coetella ja kiusata niitä hurscait/ quin heille tarpellinen ja terwellinen on.

Tertullianus.

SAtanas ei tohdi yhtän kättä lasske Jumalan ailoswalittuiden päälle/ ilman jollei se hänel sallita Jumalald/ jos taas se niin tapahtupi / nin Jumal tekesen cahden erinomaisen asian tähden. Ensist/ senpäl/ että hän perkelen häpiähän Saattais / uscon cunnialisen woiton cautta/ niisä hurscats. Sitälikin / että se tulis ilmei/ että ne jotca kiusauxen langewat/ olit ennen perkelen wallan ala annetut. Tästä meil Esimerki om-

cki ombi Jobis/ jolle Perkele ei mitän wahingota tehdä tainut/ennen quin ſe myötä annettin hänel Jumalald / nin että hän ainoſtans ei ole uſcaldanut liikutta hänen mailmaiſta caluans / pienimmäl ſormellanſackan / jollei Jumal olis ennen hänen tyköns ſanonut: Catzo/ minä annan ſinun käſis caicki mitä hänen haliuſanſa ombi / waan ainoſtans älä ſinun kättäs hänen päällens oſenna/ jota Satanas ei myös uſcaldanut tehdä / ſihen aſti quin Jumal ſanoi hänen tygöns: Catzo/ minä annan myös hänen itze ſinun käſis/ waan hänen hengens pitä ſinun jättämen.

Samalmuoto Satanas ombi lupa anonut, että hänen piti ſaaman kiuſat Apoſtoleit/ joca ei hänel millän muoto itzeſtäns ollut/ jollei ſe olis ennen Jumalald hänel ſallittu / ninquin meidän HErra Chriſtus itze Pyhän Pietarin tygö ſano Evangeliumis: Catzo / Satanas on että pyytänyt ninquin niſuja ſeuloaxens/ mutta minä olen rucoellu ſinun edeſtäs, etei ſinun uſcoo pidäis puuttuman. Se on: Etteri perkelille pidäis paljo walda annettaman/ ſenpäl etteri pietarin uſco tulis cuktiſtetux ja ſammutetuxi.

Origen-

Origenes in Iob.

O sinä taickein Cuningasten Cuningas / cuinga suuri ja cummiallinen on sinun woimas ja sinun waldas / cuinga suuren lohduturen löytäwät ne sinun tykös / jotca sinun työs pakenewat / cuinga suuren tukeen ja wahwisturen ne saawat / jotca sinun päälles luottawat / että myös perkelellä ei yhtän woima taidä olla / ei ainostans ihmisten ylitzen / mutta myös ei ylitzen niiden järjettömän elämitengän / jos ett sinä ainostans sitä myötä anna. Mutta nyt et sinä sitä hänelle salli mwtoin jollei nin ole / ettäs näet / että sencaltaiset tulewat heidän uscons coettelemiseri / wahwudens ilmoituxeri / ja niille Cronauxeri / jotca miehullisestiowat sotinet ja Campaillet. Että me nyt taicki nämä tiedäm / nin me pakenem sitä iloisemmast sinun tygös / taickiwaldias HErra / meidän sisällisen rucouxem tansa / ja rucoelem / että sinä meitä armollisest tahdoisit warjella Satanan wallast / ja pois otta meitä hänen pauloistans / senpäl / etten me enä tulis häneldä kiusatuxi / cuin me ulvostuoda ja tanda woim.

Cyprian. Serm. 6. de Orat. Dom.

Sittå Jumal erinomaisesti meitå waati Jsså meidås rucoleman / etten me kiusauxen sisål tulis wiedyx. Cusa hån selkesti ettåwåxi teke / ettå se paha hengi / ei mitåkån wahingota taida tehdå / ilman jollei se sallita hånel Jumalalda / senpåål / ettå me asetaisimme caicki meidån ajatuxem / apum ja turwam ainostans Jumalan påål / ettå sillå pahalla hengellå ei mitån woima taida olla meidån ylitzem / jollei se hånelle sallita Jumalalda.

Augustinus Psal. 3.

Sentåhden meidån pitå itzeståm suuren waarin pitåmen / niiden wåårån ja wahingollisten ajatusten edest / etten me sano: Perkele on johdattanut minun tåhån saunan / mutta sen meidån pitå wahwasti uscoman ja ajatteleman / ettå caicki meidån wastoin kåymisem ja rangaistuxem se Jumalalda tule / joca ylhåidå ohotta hånen Jumalisen wåkens / niille Jumalattomille / elickå wihaxi ja rangaistoxexi / taicka niille Jumalisille neuwox ja opixi. Ettå nyt HErra Jumal neuwo ja opetta caickia niitå / jotca hån ylöhotta hånen lapsixens

sixens. Sentähden älä ajattele sitä/että sinä tahdot ilman ristitä ja waiwata olla/muutoin jos waan sinä tahdot tulla pois eroitettuxi perinnöxest.

Augustin. Psal. 90.

Sille ajal cuin Job macais Ristin alla/ei hän catzonut perkelen pääl/ mutta Jumalan woiman päälle. Sillä hän tiesi sen hywin/ettei perkele händä wahingoitta tainut/ muutoin/ jollei hän ennen olis saanut lupa händeldä/ jolla suurin walda oli. Sentähden annoi hän Jumalalle cunnian/ ja ei palwellu perkelen woima / ja sanoi sentähden / cosca perkele caicki händeldä pois oli ottanut: HErra on sen andanut / HErra on sen pois ottanut. Sillä hän tiesi sen hywin/ettei perkele händeldä mitäkän pois woinut otta / jollei Jumala olis händel sitä sallinut. Mutta Jumala sen sallei / senpäl/ että Job olis tullut coetelluxi/ ja perkele ylitzen woitettuxi.

Augustinus Psal. 103.

Älä itzes wiettele ajatoxis / Jumala sun hywin tunde / ja hän tunde sinun nin hywin/ että hän on lukenut caicki sinun hius corwas.

Mingä-

Meingåtåhden sis sinå pelkåt sinuas / waicka perkele sinun Rwmises tartuis / mikå se mwombi / cuin Jumalan witza ? Ja ei perkelen walda/joca/waicka hån mielellåns tahtois sielul wahingon saatta/nin ei salli cuitengan Jumala hånel sitå walda. Mutta sen påål ettei Jumala hånel mitån walda annais / turwa itzes lujast meidån HErran JEsuxen Christuxen tygö / ja pojes aja perkele sinun tykös/hånen woimallans.

III.

Cuinga yhdẽ Christityn itzens pitå walmistaman ristin ala ?

Cuinga ne Jumaliset ja hurscat pitå itzens pitåmån rauhallisel ja raohattomal ajal/onnes/ja cowas onnes ?

Origenes Homil 26. in Lucam.

ENnen quin twli tule / ja Raju ilma nouseman rupe / Ennen cuin Risti ja waistoin käyminen ilmoitta itzens / cosca wielå caicki on lewollisest / pitå meidån itzem

zem walmistaman / nin että me ennen panen perustoxê hywin/ja asetam senpäl yhden wahwan rakennuxen. sitä warten/ että cosca tusca rupe/ja twli tule / että me silloin lujast ja hywin olisimme rakendanet perustoxen Christuxen JEsuxen meidän HErran päälle.

IV.

Gregor. Nazian. Orat.

Ristin ja tuscan alla/meidän pitä aina ylös nostaman meidän sydhämem Jumalan tygö/ wahwat olemã ja lohdutetut. Cosca meille hywin käypi ei meidän pidä suruttomat oleman/ ja lähtemän ulwos Jumalä pelwost. Ei meidän pidä Jumalast epäilemän/cosca meille pahoin käypi/meidän pitä myötä käymises/sitä tulewaisest wastoin käym'est waarin pitämän/ ja ei meidän pidä Jumalast epäilemän/cosca wastoin käyminê lähesty. Ei meidän pidä nin sekemän / quin pahain palwelsoitten tapa emöi tehdä / jotca heidän herrains silmäin edes liehäkoitzeuat / nincauwan quin hän heille hywä teke: Mutta nin pian cuin hän rupe heitä rangaisemä ja yömän/nin he juoxewat cohta pois

unoch

unochtaden hywän tegon. Mutta meidän pitä tietämen/ että toisinans tauti on meil parembi/quin terweys/rangaistus parembi/quin andexi andamus taicka liewitys. Cowus on parembi quin pehmeus/ja nopest sanottu: Ei meidän pidä wastoin käymises oleman heicko mieliset/ei myös myötä käymises ylpiät.

August. de vera Iuvocat.

Rauhallisel ajal pitä yhden Christityn sen perän ahkeroitzeman mitä sodhas waaditan/ joca työllästi itzens löytä anda Ristin alla. Se joca ei rauhallisel ajal itzens sotan ole walmistanut / pienen awun hän siellä sitte kyllä löytä.

Augustin. Psal. 34.

Yxi Christitty Ristin alla ei hän taida parembata tehdä / cuin että hän käändä itzens pois maailmallisest menost / ja anda itzens rucouxen cansa Jumalan tygö / joca sydämmen huocauxet salaisest ewle/ja hänen apuns näytä. Tämä on tuscas se paras neuwo / että yxi itzens kiinnitä rucouxin Jumalan tygö sydämestäns / nöyrytä itzens Jumalan edes

syndeins

syndeins tunnustoxen cansa / ja wyötä ja wastoin käymiset kiittä ja cunnioitta HErra.

IIII.

Ne Jumaliset ja hurscat pitä enämin myötäkäymist / quin wastoin käymist/pelkämän / ja paremin Risti ja waiwa/quin hywipäiwiä/anoman.

Oregen. Exod. Hom. 8. cap. 20.

Tämä on hirmuinen / ja on se caickein pahin / cosca me syndein tähden Jumalalda rangaistuxi tulem / etten me meitäm parata tahdo. Sillä cosca se ylenpaljo tapahtu / ja syndi ylenpaltisen woiton saapi / nin Jumala sitte käändä hänens peräti meistä pojes hänen wihasans/ ninquin hän sanonut on : Minun coston pitä sinulda pojes otettaman / ja en minä tahdo enämbi osotta minun wihani sinun ylitzes.

Origen. Psal. 37. Homel. 1.

Rangaise minua HErra/minun Syndein edest / nincauwan quin minä täällä olen / täsä elämes/

elämes/ninquin sinä rangaiset jocaiżen lapsen/ jonga sinä armois otat. Sentähden minä rukoelen sinua/ ettäs minua samallamuoto tällä rangaista tahdoisit/ ja ei pitä minua lyömät siihen ijancaickisen rangaistuxen/ niiden cansa/ jotca tällä ei ole tulluet rangaistuxi/ elickä ninquin mwt ihmiset piinatuxi tulewat/ jotca sinä pois hylläisit ja et mingän rangaistuxen ala ottanut.

Ibidem.

Sitä minä toiwon sydämestän/ että minä caickinaisen wastoin käymisen cansa tulisin ezityxi tässä elämes / senpäl/ ettei Jumal ylöspidäis minun rangaistustani sen ijancaeckisen piinan duomion ala. Sentähden O laupias HErra/ lähätä minun tykön cowa onni/ jos sinun hywä tahtos niin on / minä tahdon hänen hywäl mielel wastan otta. Ota pojes minulda caicki minun tawaron/ hywyden ja lahiani/ jos se sinulle nin näky / ainostans pidä minun sielun sinun armois alla. Minä olen kyllä walmis/ että minä tällä caickinaisel witzal ja curitoxel ezityxi tulen ainostans se että sinä armollisest armaidzet minun pälleni sinä tulewaises ijancaickises elämes.

Hilarius

Hilarius Psal. 118.

Suruttomas ja raohallises ajas usco seiso wahingos / ja yxi Christitty taiteapi surutto-mattomudes petoxen cansa fangiuten tulla ja pauloin käärittä. Mutta se joca itzens on Kristin alla hywin harjoittanut/ei se itzens anna liewästi wietelda. Ja se joca kranzi ja Crunw himoitze / hänen pitä ennen michullisest sotiman ja campaileman.

Cyprian. Tract, Contra Demet.

Hänel Risti paha teke/joca ei mwsta mitän tiedä/ cuin tämän maailman hecumast jutella. Tämä sama hän on myös oikiutta myöden murhellinen/cosca hänen pahoin käypi/ jolla ei mitän hywä toiwomista ole siinä tulewaises elämes. Se joca ainostans tätä ajallista elämätä etsipi/sen ilo picaisesti täällä lopeteton. Se joca täsä lyhyes catowaises elämäs anda itzens ajallisen hecuman ja Riemun / se tuoleman perästi odotta hänellens piina ja cadotusta. Sitä wastan jällins/ mille on Risti köykäinen ja ei rascas/ joidenga ilo ja Riemu on siinä ijancaickises hyaydes. Ne samat ei

taida kiusaures lãgeta ei ne tule mõs kãrsimãtõmãr ja wãsynex/eiße myõs epãile/cosca wããrin kãypi heidãn hengellẽs eli calulleno/sillã he elãmãtenãmin henges/ cuin he elãwãt lihasa.

Chrisost. ad Phil. cap. 3. Serm. 13.

Yhden oikian Christytyn ihmisen/ei mitãn pidã wãhemmen himoitzeman ja toiwoman/ cuin lepo ja hywipãtwi/elitkã senmuotoist elãmãtã / joca on ilman Ristitã ja wastoin kãymisetã. Sillã se on caiketi wastoin meidãn wircam ja Christillistã campausta / andaa itzens tãmen maillman hecuman. Sillã cuinga se sopi? Sinun HErras ja wapachtajas Christus ombi Ristinpãl nauliteu/ja sinã tahdot rauhas ja lewos elã? Sinun HErras kãdet ja jalat owat naulitut / ja sinã jlohuones tahdot dantzat?

Chrisost. Matt. 4. Hom. 13.

Ketã HErra Jumal racasta sitã hãn rangaise. Sentãhden cosca ikãn me lewos elãm/ silloin pitã meidãn suuren achkeruden cansa meistãm waarin pitãmen/nin eten me syndin longeis/ja sen sisãl macaman jãis/nincauwan cuin

cuin en me cunne mitän wastoin käymistä. Mutta cosca Jumal meit aina edzi widzallans / silloin hän wähendä ja liewittä hänen rangaistuxens. Mutta jos se niin on / että Jumal sen läpi formeins catzo / ja ei rangaise niitä joteca syndiä tekewät / on se sangen waarallinen / eteei hän silloin ylöspidä rangaistusta heidän ijancaickisex piinaxens. Sillä coskei ne caickein hurscammat Christityt ilman Ristitä ja tuscat ole / silloin pitä myös ne Christityt / joteca paljo heikommat owat / paljo enämin odottaman heillens Risti.

Ambr. de Isaac.

Moni Christuxen perän edzi raohallisel ajal ja terweydesäns / ja ei löydä händä / ja moni edzi händä raohattomal ajal ja wainomisen aican / ja löytäwät hänen nopesti. Sillä Christus hänen omians ei coscan lähembänä ole / cuin waaras ja wastoin käymises.

Augustinus Psal. 74.

Coco ihmisen elämä ei ole mw quin tusta / ja sentähden yxi Christitty ei mahda paljo odotta hywäin päiwäin perän / eikä myös pa-

hoja päiwiä peljätä / waan molemist wisusti itzens tazo / ettei se toinen händä tadotais / taick ettei se toinen händä alans sortais. Mutta käykön se yhdel Christityl cuinga se tahto pahoin taicka hywin / nin cuitengin hänen ainoa tukens ja turwans pitä oleman Jumalan tygö / ja ei yhtän Riemu ilman pyytämän / waan ainostans hänen pyhäst sanastans. Cosca tämä elämä on lahjoitettu suuren onnen ja terweyden cansa / taita se kyllä äkist petä ja langetta ne Christityt / mutta Jumal ei se ketäkän petä.

Augustin. Psal. 91.

En me mingän mwn tähden Christityt ole / cuin ainoastans sen tulewaisen elämen tähden. Sentähden ei yhdengän pidä jotakan erinomaist toiwoman ajallisen terweyden päälle ei myös suurta onne ttens paneman täsä maailmas. Waan suuren wisauden cansa nautetzeman tätä ajallista autuutta (cosca hänel se hywä tapahtu taita) cuin hän parhain taita. Jos Jumal anda hänel raohan ja hywät paiwät / nin olcan hänelle sen edestä kuitollinen / ylistäkän ja cunnioittacan hänen Nimens / ja

pitä

pitäkän ijnestäns wisun waarin/ ettei hän ikänäns kiittämättömäxi käxi löytäis / mitä ikän Jumal hänel armollisest tarize/onnen taicka cowan onnen / sillä Jumal meitä nin hywin waistoin käymises / cuin myötä käymisesäkin/aina ratasta.

August. de vera Invocat.

Tässä elämäs on ajallinen ilo / joca on sangen racas ja hywin kelpawainen. Mutta sitä wastaan jällens / nin ombi Risti ylenpaltisest / rascas ja carwas. Mutta cuca se on/ joca tääl ei tahdo paremmal mielel ennen murhen calckia juoda/ cuin hänen siellä pitä juoman ijancaickisen helwetin tulen? Cuca ei ennen tahdo tadotta tätä ajallist pettäwäist ilo / cuin hänen siellä pitä tadottaman sen seisowaisen ijancaickisen ilon ja Riemun / Jumalan autuas waldacunnas?

Cyrillus lib. 6. cap. 20. Ioh.

Ninquin tämän mailman ystäwys on yxi wiha Jumalata wastan/ja joca tämän mailman ystäwä tahto olla / hän tulepi Jumalan wihamiehexi. Nin ikänäns on tämän mail-

mainen wiha / Jumalan ystäwys / ja se joca tämän mailman wihamies on / hän tule Jumalan ystäwäx. Sillä caicki se quin mailma tyköns pois heittä / ninquin yhden käskentullen hedelmen / sen yläs otta meidän HErra Christus hänen omix rackaix lapsixensa.

Bernhard. Serm. 42. cantico.

Jumal wihastu paljo enämin / cosca ei hän mitän wihastu. Sentähden minä sühen kyllä cydyn / O hywä Jumal / ettäs minun päälleni wihastut tässä elämässä / sillä wihal / jongas cautta ne johdatat oikein / cuin exyris waeldanet on / ja ett sillä wihal / jonga cautta sinä minun pois lyckät / ja peräti pojes sinun tykös heität.

V.

Mingä syyntähden niille Jumalisille ja hurscaille tässä elämes wastoin käypi / ja nille Jumalattamille myöden?

Chrysost. Ioh. 5. Hom. 37.

Cuin-

Cuinga se tule / ettei caicki ihmiset rangaista yhtäläisest peri synnin tähden.

Sillä me sen näemme joca päiwä / että ne caickein yipeimmät ja coirimmat owat raitit ja terwet / ja eläwät suures onnes ja autuudes: Wastaus. Sen caltaisten ihmisten onne ja myödentäymist / ei paljo tarwita ihmettelemän / waan enämin surcutteleman heidän cansans / sencaltaisen onnen ja autuden ylitse. Sillä se / quin heidän päällens / ei mitän pahut tule täsä elämäs / on yxi wissi mercki / että heille on tallelle pandu paljo suurembi rangaistus / siinä tulewaises elämäs. Sitä sama tiettäwäxi teke P. Paawali Apostoli cusa hän näin sano: Cosca me duomitan / nin me tulem herralda rangaisturxi / senpääl etten me tämän mailman cansa tulis cadotetuxi. Sillä tällä on rangaistus / mutta siellä on ijancaickinen piina.

Ambr. lib. 1. Offic cap. 16.

Cuinga se tule / että ne Jumalatto mat eläwät ilos ja hekumas / ja ei tuscas ja waiwas / ninquin ne Jumaliset? Wastaus. Tämä

siihen on syy / että ne Jumalattomat ei mitän pidä siitä Cunnian Crunust / nin mös ei heidän ole tarwe sen edesi sota ja tappausta pitä. Se joca ei tule ulos leirin ja sotikedon päälle / ei se myös tomujia saastuteta. Ne quin pitä Cunnian istutettaman / heidän on käyeynyt ennen cunniatoinna ja ylencatzottuna olla. Ne haurelliset pyhät / he owat ainostans niiden mulden wastoin käymisten päälle catzeliat mutta ei he itse sodhi / Ei he woi kärsi auringon paistet / eikä myös mulda ja tomu.

Ibidem.

Ne ihmiset sotca asettawat heidän datumins (elickä sydämens) ajallisen hecuman ja cunnian pääl / ne owat ainostans Speilen catzeljat ja merkitzewät cuinga mailmas käypi / mutta ei he itse ole mitkän sotamiehet eli campaciat / sentähden ei heille myös siitä mitän enä ole / waan ainostans yxi piccuinen ilo / ja ei saa mitän palca / sillä etten he ole soetnet ja campaillet. Nyt he elämät hecumas / ja cocowat heillens rickaut / mutta se aica pitä tuleman / cosca he heidän pahudens tähden / pitkän ja cowan rangaistuxen edes pitä seisoman

ja kär-

ja kärsiä käyty. Sencalcaisten inhimisten lepo ombi helwetin sywydes/ mutta niiden hurscasten lepo ombi himmerkin ilos. Sencalcaisten huonet ja asuinsiat ombi heidän haudoisans; mutta niiden hurscasten maja ombi Jumalan taiwallises Paradisis.

Augustin. Serm. de Patient.

Ei ne Christitye mohda sitä pahaxens panna/ että niille Jumalattomille käy hywin/ ja niille Jumalisille pahoin. Sillä se yhten tule meidän Christillisen opin cansa / että me ajallises autudes aletan/ ja en tule ylös corgotetuxi. Niillä Jumalattomilla ei ole mitän taiwanwaldacunnas/ sentähden ei pidä myös niillä Jumalisilla niiden Jumalattomiten cansa maanpäällä mitän oleman. Jos meille täällä jotakin hywä tapahtu / sen pitä meidän suuren kiitoxen cansa wastan ottaman.

Cyprian. lib. 4. de Morta.

Tusa ei ole yhtän sota / ei sen peräst tule myös yhtän cunniallista woitto / mutta tusa cunniallinen woitto on/ siellä myös hänel anneetan Crunu/ soca woiton saapi. Nin myös

ei tuta ennen yhtä hywä merimiest/ennen cuin Raju ilmas ja suures tuulen myrskinäs/ei myös yhtä hywä sotamiestä/ ennen cuin sodas ja campauxas.

VI.

Ninquin twli puhalda pojes acanat/ ja ei Risuja / ja tuli polta raiscat/ja ei cututa culda/ nin tusca myös alassäke/ ei niitä hurscait waan ne Jumalattomat ja pahat / ja heidän ulvos juuritta.

Orig. in Luc. Homel. 26.

TVsca teke sitä sama/ jota twli lugas teke/sillä hän ilmoitta ja eroitta ne pahat pojes niistä hywist / jotca owat Christicundan socoinduneet. Sentähden cosca sinä kiusauxes ylitze woitetan ja alas langet/nin ei kiusaue tege sinua acanoix/ jotca twli pois puhalda/ mutta sinä itze olet acana / ja aiwa kewä/ Nimitetän: Vscomatoin olet sinä/ja ei yrikän oikia Christitty. Kiusaus tuopi sen päiwän walkituen/joca ennen sinun tykönäs oli kätketty/ ja näytä mikä sinä ennen olit.

olit. Sitä wastan jälleno/cosca sinä tuscan edes miehullisest seisot/ja sen ylitzen woitat/nin ei se tusca te sinua Christityx/mutta hän ainostans osotta/mingäcaltainen usco ja kärsimys sinulla on/ninquin Jumal itze sano: Minä olen sinua waiwannut / ja rascauttanut sinun näljän ja tuscan cansa / että se tieton tulis/joca oli käiketty sinun sydämmesäs.

Cyprian. Serm. 4. Morta.

Yxi puu joca sywästi on maahan istutettu/ei se nin nopest suurelda tuleld ja Raju ilmald ylis alaisin puhalleta. Ja se haaxi joca wahwaxi on rakettu ja hywin waarattu/ei se ricki lyödä laineten käskel. Cosca Talonpoica heittä ohrat lugan / nin ewli puhalda pois aconat/mutta ohrat ne langewat permannol.

Chrisost. de patient. Hom. 4.

Ninquin culda se tallella pitä hänē painons ja kirckaudens / joco se tule weten eli walkesen. Mutta cosca raiscat tulewat wetē nin ne wirundwat/ja uiskendelewat pojes/walkesa he peräti cuiwettuwat: samaltawal käy niidē hywäin ja pahain cäsa. Cosca yhdel Jumalisel käy hywin/nin hän pysy hänē kirckaudesans/ninquin culda wedes. Mutta käy hänē pahoin/nin hän tule sitä

kirckammat/ninquin culda walkes. Mutta käy niiden pahain hywäst nin he uiwat pois/ ninquin korsi wedes. Mutta käy heille pahasti/ nin he peräti uppowat/ ja seiso ninquin heinä ja korsi tules.

Cyrill. Ioh. lib. 7. cap. 10.

Jonga meidän HErra Christus yhden kerran on ottanut armoins/ ei siitä Satanas ikändns pojes temma / eikä myös jocu tusca saicka wastoin käyminen/ waicka cuinga suuri se olis.

August. de civit. Dei lib. 1. cap. 8.

Ninquin culda tule punaisexi ja taunixi walkesa / mutta corsi se peräti pojes palapi. Ja ninquin acanat muretan ricki tapettais/ mutta jywät ne puhdistetan ja peratan. Item ninquin wiina ulwoskäy pressist / mutta wiina marjat ne murserran peräti luti; Samalmuoto coettele myös tusca ne hurscat ja perca heidän/ mutta hän ricki muserta ja duowitz pojes ne Jumalattomat ja pahat. Siitä myös se yri tusca tule/ että ne pahat ja Jumalattomat häwäisewät ja panettelewat Jumalat.

malat. Mutta ne Jumalisee ja hurscat yli-
stäwät ja cunnioitawat händä. Tämä eroi-
tus ja eripuraisus ei tule murhest / mutta niil-
dä / joica tuscan erinomaisel muodol canda-
wat. Ninquin cosca jocu liikutta yhtä cal-
list woidet / se anda itzestäns sitä wäkewäm-
män suloisen hajun wloos. Mutta jos jocu
liicutta loca / nin siitä sen pahembi haju ylös
nouse.

VII.

Mingä kärsimisen ja wahwu-
den cansa itzeukin Christitty pitä hä-
nen Ristinsä candaman/ cosca ne/ joica Chri-
stuxen Ristin kärsimättömydest poies
hylsäwät / ei ole hänen Rii-
kins jäsenet.

Cyprian. lib. 4. Epist. 6.

SE on peräti kärsimätöin asia ewl-
la / cosca ei palwelja tahdo ulwos seiso
ja kärsiä sitä quin hänen HErrans u-
los seisonut ja kärsinyt on. Ey se taida sopi/
eten

eten me meidän omain syndein tähden mitän tahdo kärsiä/ cosca HErra jolla ei yhtän syndiä ollut/meidän syndeim tähdem/nin hywäl mielellänä on kärsinyt. Jumalan ainoa poica on kärsinyt/senpäl/että hän meidän olis saattanut Jumalan lapsixi/ja me jotca olem ihmisten lapset/en mitän tahdo kärsiä/senpäl / että me tulisim Jumalan lapsixi. Jos mailma on meil carwas / nin me/ sen tiedäm/että hän HErral Christuxel on paljo catkerambi ollut. Jos me kärsim pilca ja häwäistöstä/ja tulem ulos ajetuxi ja martyrcratyx / nin me tiedäm että mailman luoja / taiwan ja maan HErra / on paljo enämän ulos seisonut ja kärsinyt.

Chrisost. 1. Corint. 1.

Ei meidän pidä Ristin alla heickomiliset olleman / cosca ei yrikän HErran Christuxen liitetä / hywäin päiwäin cautta / waan waistoin käymisen ja Ristin cautta. Se joca käy sitä ahdasta tietä sitä Christus caickein likimbänä on. Sillä hän myös ennen on käynyt sama tietä. Ajattele senpäl/cuin hän itze hänestäns sanoi/etteі hänel nin paljon hänē omansa ol-

sa ollut / cunga hän tainut olis hänen päänä pistä. Sentähden älä ole heickomielinen/ cosca sinul niin käypi/ cuin hänel ombi käynyt/ waä ajattele kenen cansa sinü käypi pahoin/ nimitäin/ HErran JEsuxen Christuxen cansa.

Ambr. Psal. 78.

Cosca se niin on Jumalalda päätetty/ että caicki ne joica Jumalisest elä tahtowat Christuxes JEsuxes / pitä waino kärsimän / nin myös tahto tämä siitä wissisti seurata / että se joca pakenepiRistiä/ja ei tahdo kärsiä/ei hän myös ajattele Christuxest täydellisest/ei ole myös hänel jocu oike aiwoitus. Sillä se on totudes wissi / että Risti seura aina oikiat ja Christillistä wsco.

August. de patient. Cap. 7.

Että me joca päiwä meidän silmäim edes näem / mikä suru / murhe ja ahdistus on / cuin moni ihminen teke itzellens holhoxens hänen lihallista tahtons / ja paho ja himojans täyttä. Samalmuoto myös heidän Rwmins ylös pitämisen tähden: josta me yldä kyllä tulem neuwoturi / cuinga paljo enämbi meidän pitä ulwos seisoman ja

kärsi-

kärsimän waicka mitä ikänäns meille tapahtuis ja päällem tulis / sen ijancaickisen elämen autuden terweyden tähden.

Origenes.

Jota me wahwemmat olem Ristin alla / sitä heicommaxi tule meidän wihamiehem Satanas. Mutta jota me heicommat olem tuicas / sitä wäkewämmäx hän ixens asetta jällens meitä wastan, ja tule niin todexi / se quin sildä P. mieheld Mosexelda kirjoitettu on: Että cosca Moses ylös nosti hänen kätens rucouxesa HErran eygö / nin Israeliterit woitit / ja ne Amalechiterit langeisit / ja tulit lyödyx. Mutta cosca Mosexen asees wäsyit ja uppoisit / nin woitit jällens Amalechiterit / ja warustit ixens.

Ambr. lib. 4 cap. 4. Luc. 6.

Se joca ei sodhi / ei hän myös tule cruna-turi. Ja se joca ei Campaile / ei hän myös yhtän woitto saa ja jota myös suurembi Sota on / sitä myös kirckammaxi tule cunnian crwnu. Elämän tie ombi sangen ahdas / ja juuri caita. Mutta tuoleman ja cadoturen

tie

tie / on sangen lewe ja awaro. Sentähden älkän Ristin edes wapiscan / Sillä se on yri alcu ja syy meidän cunniallisen woittom ja triumphim.

VIII.

Mingätähden Jumal hänen ulostwalituns pitä Ristin ja caickinaisen wastoin käymisen alla / ja mingätähden Jumal toisonans hänen ulvosluwatun apunsa cansa / songa cans hän nopisti tulla on luwannut / cauwan wiipy?

Chrisost. Gen. 20. Hom. 45.

RIstin alla meidän pitä kärsiwäisen oleman ja ei wäsymän / meidän pitä aina oleman hywäs toiwos. Sillä me tiedäm / ettei siihen yhtän estettä taita löytä / cusa Jumal hänen apuns tahto osotta. Sillä nin pian tuin HErra Jumal meitä ajatteli autaxens / tohta pitä caicki tappalet hänen edestäns pojes siirtymän / ja hänel twlaiset oleman. Mikä rascas on / se kiwiäxi tuleman

pitä/ja se quin mahdotoin ombi/pitä mahdollisexi tulemä/että me ainostans pysym lujana toiwos ja wscos hänen päällens. Ja että me aina tahtoisim hänen Jumalisen wäkens päällä/ja en anna ihmisten wäen meitäm estä.

Chrisost. de patient. Homel. 4.

Jumal taita c ickil ajoilla / taiken wastoin käymisen pois otta ja kätä/ mutta ei hän Ristiä meildä ennen pojes ota / ennen quin hän näke/ että me yldäkyllä rangaistut olem / ja käännäm meitäm oikian parannoxen. Sillä ninquin yxi häpeseppä / ei yän ennen culda ulgos walkesta ota/ cuin hän näke/että se caicki puhtaxi tullut on: Nin myös Jumal ei ennen pojes ota ahdistusta/mutta sitte cosca me olem käändynet oikian parannoxehen. Ja se joca meidän päällem Ristin on pannut/ hän tietä myös cosca paras aica on siitä meitä ulwos autta. Ja ninquin yxi harpu leikari/ ei e ylenylös harpun kielia wäännä / nin että ne poicki taike/ eikä niin myös heitä wenytä/että he häyn äänen itzeiäns ulosanda: Samal tawal teke myös HErra Jumala meidän can-

sam ei hän meille anna ylen wäkewäta, senpäl eten me laiscaxi ja ylenmielisexi tulis. Ei anna myös meitä aiwa cauwan Ristin alla piinatta ja rascautetta / senpäl eten me pojes peräti uppois ja epäilis. Sentähden meidän tule panna meidän lunastuzem hetki Jumalan armollisin parmoin / elä oikias hänen pelwosans / ja wscollissa pysy loppun asti.

Augustinus Psal. 33.

Ne wanhurscat owat auxens hwtanet Jumalata / ja owat häneldä tulluet cuulduxi / ja autetuxi caikesta heidän waiwastans. Minä myös niin olen Jumalata auxeni hwtanut / mutta ei hän ole auttanut / sentähden en minä ole wanhurscas / elickä en minä ole tehnyt / sitä tuin HErra Jumala minulda waati / taicka ei hän minua hawaitze. Mäwän älä sinä mitän pelkä / eukee itse lujasti HErran / ja tee mitä hän sinun käske / jos ei hän auta sinua Rwmis puolesi nin hän autta cuitengin sinun sielus / ja pojes temma hänen caikest tuscast. Sillä se sama Jumala joca ne colme nuorucaisi warjeli tulises uunis / ja

annoi ne Machabeerit tulenkäskel / mutta he sen sisäl cuolit. Ei köst siis se sama Jumal/ joca oli niiden colmen nuoren miehen Jumala/ mahda myös olla Machabeerein Jumala? Heidän hän ulwos autti / ja ei näitä. Ja/ hän autti heidän kyllä molemmilda puolin ulwos. Ne colme nuorucaist autti hän sentähden ulwos / että se Babylonian Epä Jumalan palwelus olis tullut häpiän ala. Mutta nämä hän anda walkesa cuolla / senpäälä eräs heidän wihamiehens sitä suuremman rangaistuxen ja duomian ala langeisit.

Bernhard. serm. 5. Psal. 91.

Qui habitat.

Taikelmuodol meidän se pitä tietämän/ ettei yxikän oikia Christitty taida maanpäällä elä/ ilman Ristit ja ahdistoxet. Sentähden/ jos Jumala sinuld pois yhden wahingon otta / nin odota wissist yhtä toista sinulles jällens/ ja älä ensingän ajattele / ettäs tahdot lewosa elä / ja täydellises Riemus. Ja täsä meidän pitä catzoman / Jumalan ihmellisen hallituxen ja huonen ylös pitämisen meidän cansam. Että hän / jongun Ristin alla /

toisi-

toisinans pitä meitä cauwan/senpäl/etten me suurenban ja wahingollisembä langeisi. Mutta toisinans hän otta meidän ulwos suuren ja Rascan waiwan alda / ja heittä meidän cuitengin jällens toisen ala / joca wähembi ja kewiämbi on.

Bernhardus de gradu humili.

Ninquin läkäri ei hän ainostans sairan tykön salwa eli woidetta pitele/mutta myös walketa hän polta cans: Sawaltawal teke Jumal meidän cansam Ristin alla/ hän usein lähättä meiden tyköm ahdistuxen. Mutta hän meidän siitä pian jällens ulwos autta / ja käändä meidän surum iloxi.

Hilarius.

Niinen hurscasten een lange moninaiset tuscat/mutta ne jällens poses menewät/ja tule moninaiset wainouxet/mutta ei ne ole pysywäiset. Mailma ja Perkele tahtowat meidän peräti fangixi otta / Mutta meidän wapaudem ja tunnustoxem me pidäm Christuxes Jesuxes/ hän ei salli ketän meidän ylitzem wallita. Sillä Jumala ei anna niinen Jumalattomiten witza / pitkäldä wiipy niinen Ju-

maliſten hartioiteen pääl. Hän ombi aina hänen omains tykön / ja on aiwa ymbärins heitä / ſenpäl / ettei he tulis heicoxi / wäſynexi / taicka heidän kätenſä ulos hajoteteuxi ſyndin. Sentähden coſca Jumala pane witzan meidän päällem / nin hän ſen pois otta jällens / ja ei anna ſen alla meitä turmelda. Taicki ſe cuin me täſä mailmas kärſim / pyſy yhden ſilmän räpäyxen ajan / ja meidän woittom ſaapi wiſſin paican. Waicka ei me täällä tarwita cauwan ſotiman ja campaileman. Sillä HErra on itze meidän canſam ſodas ja campauxes / coſca ſe tarwitan / ja hätä meidän päällem käy.

IX.

Niinen hurſcaſten kärſimys caiken waſtoin käymiſen ylitze woitta

ſä hä wäiſe perkelen joca ninquin yxi ylpeyden hengi / heickouden epäillyxen cautta / tahto händäns palwelda.

Chriſoſt. Gen. 8. Homel. 25.

Nyi

Mxi sencaltainen tila ombi niinen Christitryin cansa/ että cosca he Christuxen tähden jotakin kärsimän pitä / nin ei he cazo senpäälle mitä he kärsiwät/ mutta he cazowat syiden päälle / mingätähden he kärsiwät / ja mielellans andawat itzens Kristinala. Näin teki P. Paawali Apostoli / cosca hän cutzui hänen sitens ja cahlens / sen jocapäiwäisen tuscan ja cuoleman waaran/ liewäxi ja kewiäxi. Ei sentähden että ne niin liewät ja kewiät olit itzestäns / waan sentähden/ että hän piti heidän liewän ja köykäisen edest / niiden syitten tähden / joidenga tähden hänen piti niiden edes seisoman ja kärsimän.

Bernhardus Serm. 66.

Cosca se Pyhä Vincentius piinattin ja Martyrerattin/ ei hän ainostans kärsiwälliset kärsinyt kipu ja waiwa/ mutta myös sylki niitä/ jotca händä piinaisit / ja sanoi : Jo hywin/ näytä caicki sinun julmudes minun päälleni/ ninquin sinä parhain taidat/ sinun pitä tietämän / että minä Jumalan wäel ja woimal/ paljo Rockkiammast ja lujemast sallia ja kär-

siä, quin ikän sinä minua piinata ja waiwata taidat.

Bernhard. Cant. Serm. 16.

Joca hänen sydämens käändä Christuxen haawain puolen / ei hän tunne yhtän kipu. Näin yxi Christitty käsi ilon ja Riemun cansa, waicka hän weren näke hänen Rwmistans uloswuotawan. Mutta cuinga se tule / että ne pyhät niin unhottawat heidän kipuns. Tästä se tule / että caicki heidän ajatuxens seiso JEsuxen Christuxen päälle / ja hänen haawoisans. Jollei heidän ajatuxens siellä seisois / waan olisit ainostans itsellänsä / nin he wissist tundisit heidän kipuns ja tautins. Mutta että he owat rakendanet yhden lujan ja wahwan callion pääl / on myös heidän sydämmens niin cowendunut / nin ettei he tunne yhtäkän kipu ja tauti. Ja ei se ole ihme / ettei hän mitäkän tauti tunne hänen Rwmisans / joca sielunsa cans ulcon Rwmist ombi / Christuxen JEsuxen meidän HErram tykön. Ja waicka he jongun kiwun tundewat / nin he ne cuitengin ylitze woittawat Christuxen Rackaudes.

X. Risti

X.

Risti ja ahdistus aina seura wsco/ja Christuxen oikia tundo sen jälkin. Ei yhtäkän mwta tietä ole taiwan waldacundan / ja siihen ijancaickisen autuxen/ cuin Risti / tusca ja ahdistus.

Mingätähden Jumalan uloswalitut ei tule ennen tunwian ja crwnatuxi/ cuin he ssäl owat ensist Ristin alla sotinet ja campaillet.

Origenes Exod. 20.

SEn minä wissist totisex tiedän/että ennen quin Jumalan sana tule sydämmen/ei sen sisäl yhtän ahdistust ole/ sillä ennen quin Basunan sisäl socu puhalda/ ei tapahdu yhtän sota. Mutta nin pian quin Jumalan sanan Basuna hän soipi sydämmen / rupee cohta campaus ja wainous. Nin pian quin Moses ja Aaron rupeisit puhuman Pharaonin eygö / tuli cansa cohta

wanwaruxi. Samalmuoto myös / nin pian cuin sana se ylös astu ihmisen sydämmen / rupepi cohta sota ja campaus.

Origenes Num. 17.

Jumala ei ole ilman syytä / käskenyt Israelin / että heidän pääsiätslamban piti syömän carwaan lacki tucan cans: Sillä ei ole se machdollinen / että jocu taita tulla sihen ulwos luwattun mahan ilman carkiudet ja wastoin käymiset. Ja ninquin yhteisest lääkärit secoittawat se quin carwas on / heidän lääkitystens secahan / ninquin sille sairalle on carpellinen: Niin teke myös Jumal meidän sieluimme lääkäri / hän secoitta meidän elämen monen surun ja carwauden cansa. Sillä hän tietä hywin että sen caltaiset on carpelliset meidän sielum terweyten ja autuallisen parannoxen.

Origenes Iosuæ Hom. 11.

Niin pian cuin ihminen yhdistä itzens Jumalan sanan cansa / tule hänen wissisti se tietä / että hän silloin saapi sildä wihan / ja sen wiha weljexens jonga cans hän ennen oli ystäwä ja ystäwydes. Sillä ei se toisin käy / joca

Chri-

Christuxen ystäwyttä ano / hän teke itzellens monda wihamiesi / ninquin kirjoitettu on: Caicki ne jotca Jumalisest tahtowat elä Christuxes heidän täyty kärsi wiha ja waino.

Chrysost. ad Antio. Hom. 1.

Ninquin Ryöwärit ja warcat ei heitä usein löytä sieldä/ cusa heinät/ oljet/ Ruowot ja caisilat owat/ waan siellä/ cusa culda ja häpe löytän: Samalmuoto myös Satanas niitä ei nimmän kiusa / jotca itzens Jumalan tygö owat andanet.

Hieronym. ad Eustach.

Sanos minulle/ cuca on caickein pyhäden segas cunniahan tullue / ilman edelkäynyttä campausta? Se hurseas Abeli tuli tapetuxi/ Abraham mistais hänen puolisans / ja että minä sen lyhykäisesti sanon: Cazo itzes ymbärins/ siinä pyhäs kirjoituxes / nin sinun pitä ymmärtämän/ että caicki Jumalan Pyhät owat suuren wastoin käymisen ja wainomisen kärsinet. Ainostans Salomon se eli hecumas/ joca myös/ ilmä epäilemet/ ombi syy siehe ollut että hän on lägenut. Sillä ketä Herra Jumal

Raca,

Racasta / sitä hän myös nuhtele / ja rangaise jocaitzen lapsen / jonga hän wastan otta. Sentähden parembi on tällä wähän aica sodhassa olla / ja sen perästä saada yhden ijancaickisen ilon / cuin se että hän löytän yhden wähän hetken kärsimättömäxi ja sen jälkin oleman ijancaickises cadotuxes.

August. Psal. 3. Expo. 2.

Jumal rangaise jocaitzen lapsen / jonga hän wastan otta. Rangaise hän nyt jocaitzen postan / mingä tähden siis sinä tahdot olla wapaa? Rangaise hän jocaitzen lapsen / nin ei sitä yhtäkän eroitteta / ja ei yxikän pääse ilman widzata. Ja että me sen hywin ymmärtä taidaisim / että hänel on ainostans yxi ainocainen poica / joca on ilman caiketa synnitä ja cuitengin ei hängän ilman rangaistoxeta päässyt.

Augustin. Quæst. 92. Test.

Se joca saapi Christuxen Rauhan / hän langepi mailman rauhattomuten. Siltä se joca ei sodi perkelettä wastan / hänel ei yhtän rauha ole HErran Christuxen tansa.

XI. Ju-

XI.

Jumal ei coscan ole lähembänä ulos walituitans cuin Ristin alla/ ja caickein suurimman hädän aican.

Origenes Iosuæ Hom. 9.

JUmal on hänen armonsa cans meitä caickein lähimbänä/ cosca me swrimmas tuscas olem. Ja silloin meil on Rauha Jumalan cansa / coscame ihmisten segas olem rauhattomudes ja campatluxes.

Ibidem Hom. 4.

Yhden hywän ja Jumalisen Christityn ei tarwita händäns mitän pelkämän. Sillä caicki Jumalan luondocappalet händä palvelewat tuscas hywyten. Ninquin HErra itze sano Prophetan cautta: Jos sinä käyt läpitzen tulen / ei hänen pidä sinua poltaman: Sillä caicki paicat pitä sen wanhurscan wastan ottaman / ja caicki luondocapalet hänel palvelust tekemän.

Augusti-

Auguſtinus.

Jumal ſinun canſas ſoti ſinun ſodaſas / Jumal ſoti ja campaile / ja ſinulle ſiitä on cũnia ja woitto / ſinun ſotas on Jumalan ſota / ſinun campauxes on Chriſtuxen campaus. Mingäs ſiis ſinuas pelkät? Mingä ſinä niin heicko mielinen olet? Ninquin ſe olis ſinun wäeſes ja woimaſas? Ota ſinun otas / anna ſinus campauxen perkelettä waſtan / ja campaile miehulliſeſt / ſenpäl että Jumal olis ſinun awuſas / ja et ikänäns tulis woitetuxi.

Bern. Ser. 2. Pſal. 91. Qui habitat.

Jumal on luomiſes / luna ſtoxeſa / ja caikiſa muiſa hänen hywiſä tegoiſanſa / yhteiſeſt caickein ihmiſten Jumal / mutta tuſcas Jumal myös on yhdel Chriſtiyl hänen omans. Siilä Jumal armahta itzens ſillätawal niinen ſurulliſten päal / joca waaras ſeiſowat ja kärſiwät / ikänäns ninquin hän ei yhdengän mwn päälle cazois / waan niinen päälle armoſians. Sentähden pitä itzeungin Chriſtuyn / joca kärſi / nämä wahwaſti wſcoman / ja niin pitä / että Jumal on Riſtin alla hänen omans / ei ninquin yxi yhteinen auttaja / mutta myös / ninquin

ninquin se / jolla erinäns on erinomainen murhe meidän edeſſäm / ja tallella pitä caicki meidän lwmme hywäs warjeluxes.

XII.

Cuinga jocaizen Christityn pitä jälkin seuraman kärmetten taitawutta meidän HErran JEsuxen Christuxen neuwon jälkin.

Epiphan. lib. 1. Hom. 37.

KArmet / ei ne yhdeſtäkän asiast suuremba waari pidä / cuin täſtä / coſca hän ymmärtä / että jocu hänen peräns mene / nin hän kyllä ſen tietä / että hänen hengens ſeiſo hänen pääſäns / ſentähden hän poiskätke hänen pääns / Rwminsa käſkel / ja anda ſitte lyödä Rwmiſens / waan päänsä hän pojeo kätke. Samaltawal myös meidän HErra Christus / tahto että meidän pitä wainoamiſen aicana / meidän hengem ja tawaram lieckin ja mieckan wuowamä. Ainoſtan / että me hywän waarin pidäm / ja warjelem meidäm pääm / ſe on / etten me kiellä meidän HErram ja wapahtajatam Christuſta JEſuſta.

Chryſo-

Chrisost. Matt. 10. Hom. 34.

Ninquin kärme se anda itzens waaran / ja ei pidä siitä lucu/waicka händä Rwmin päälle työdän/ saati waan hän hänen päänssä terwenä pitä. Nin myös sinä wähän mahdat siitä pitä/waickas caicki cadotaisit / ettes waan yhtäkän wahingota sais sinun wscos ja tunnustoxes tygö. Sentähden anna culda ja raha mennä / elämes ja henges/cosca niin tarwe on / ainostans pidä sinun wscos turmelematoinna.

XIII.

Cuca on se caickein rascain waarallisin/ja kärsimätöin Risti?

August. Pfal. 45.

CAickein muiden ahdistusten segas/ ei ole yxikän swrembi / cuin yxi paha omatundo/joca synnin cansa on täytetty ja rascautettu. Sillä mincauwan quin ihmisen omatundo on hänes wielä lewollinen/ waicka

waicka mikä ahdistus silloin hänen päällens tulla taidis / nin hän cuitengin itze päällens luotta/ja taita pian tulla Jumalan, cansa sowindon. Mutta tosca ihmisen omatundo ombi lewottomaxi tullut synnin tähden / ja ombi Jumalan sydhämmestäns pojes tadotteanut/ mingä cans hän sitte itzens taita lohdutta? Elickä kenen tyxö hän sitte tahto Wastoinkäymises paconsa pistä? Waicka cunga hän sitte mene/ nin aina cuitengin händä seura hänen oma paha tundons/ joca händä ilman lackamat pijna ja waiwa.

XIV.

Yhden surullisen sydämmen ei pidä sinne ja tänne juoxeman aiwun ja lohdutoxen jälkin/waan/ joca pikemmin sitä parembi/käändämän itzens JErran tygö/ ja hänen tyköns ainostans apu ja lohdutost etzimän.

JOS meidän etem lange jocu tusca/nin älkäm pois eroitco Jumalast/ ja älkäm eustän etzikän apu/ waan hänen

nen tykööns ainostans / ja ajetelcam senpälle cuin kirioitetu on Psal. 37. Minä olen nuorembi ollut ja olen wanhaxi tullut / ja en ole cuitengan nähnyt sitä wanhurscasta ylenanneturi / engä myös hänen lastans leipä puutuwan / sillä ei se ikänäns taida petetyxi tulla / joca hänen toiwons panepi HErran päälle / ja waicka meille jocu tusca tule walmisteturi / perkelen wieckauden cautta / nin yxi näke cuitengin caickein pyhäin esi merkistä / ettei HERRA Jumal anna mitäkän tapahtu / mwtoin jollei se tule meidän hywäxem / ja jos me oram kärsimisen cänsa Ristin wastan / nin Jumal meit autta tällä sitä candaman / ja wapahta meidän sitte sijnä tulewaises elämes ulwos caikesta häpiästä / ja asetta meidän siellä suuren hywytehen ja cunniahan.

Augustin. de vera Invoc. Cap. 93.

Joca Jumalan tykönä pysy / ja teke hänen tahtons jälkin / ei hän ikän tule hänelä ylenanneturi / ja waicka hänel suuri wastoin käyminen tulis / nin ey cuitengan hän sijnä ylenanneta / waan ainostans hän tule sijnä coetelluxi.

Au-

Augustinus Psalm. 90.

Coska sinä jotakin kärsit / ja perkele sinuhun tartu/eli julki taicka Sala / nin ole luja/ja kärsi loppun asti /, ja ole sen taickein corkeiman warjeluxen alla. Sillä nin pian cuin sinä pois culjet Jumalan warjeluxest / nin sinun täyty cohta langet / cosca ed sinä taida itzes warjella.

Augustinus Psal. 96.

Yhden Christityn ei pidä itzens pelkämen ahdistuxes / että hänen siellullens wahingo tapactupi/ sillä että taicki hänen hius carwansa luetut owat. Sentähden meidän pitä wscaldaman Jumalan pääl/händä ratastaman ja perkelettä wihaman/ja ei millän muoto peljästymän perkelen wäkewyden tähden/ me joilla senpäl Christuxen cuolema on pantina. Sillä sanos minul kenen edestä meidän HErra Christius cuollut ombi? Nijnen wanhurscas tengo edestä/ taicka nijnen Syndisten edestä? Kysy Apostolille sijtä asiast / hän sano / että meidän HErra Christus ombi cuollut nijnen Syndisten edest. Sentähden hän on myös

sinungin edestäs cuollut cosca sinä syndinen ja hänen wihamiehensä olit. Cuingasta hän nyt sijs sinun taita ylenanda / sitte quin sinä olet wanhurscaxi tullut? Jos Jumala on sinusta tehnyt/yhdest Jumalattomast / pyhän ja wanhurscan/cuingasta hän sijs sinun taita nyt ylenanda/sitte quin sinä olet wanhurscaxi tullut? Sentähden yhden Christityn ei mitäkän pidä perkelätä pelkämen/Jumala kyllä warjele hänen palweljoitteens Sielun.

XV.

Mingätähden ne Jumalset ja hurscat / nijnen Jumalattomitten cansa / yhden caltaisil rangaisturil lyödän ja waiwatan/ja mingä eroituxen cansa ne hurscat sitä yhden caltaista cowa onne kärsimisen cansa candaman pitä.

August. lib. 1. Cap. 9, de Civ. Dei.

Jnä pidän sen yhden swren yhmen edestä/mingä tähden ne Jumalset nijnen Jumalattomitten cansa yhtä-

yhtäläisest rangaistan/ja että se Herralle Jumalalle nisn on kelwollinen / täällä ajallisest rangaista nisnen hurscasten Syndiä ja pahoitekoja. Ne hywät tule rangaistuxi yhtäläisest nisnen Jumalattomitten cansa / ei sen syyn tähden/että he yhtäläisest pahat owat / waan sentähden/että heillä myös synnit ja heickoudet owat ja toisinans itzens jotakin mailman jälkin pitäwät.

August. Cap 5. de vita Christian.

Mutta tähän mahdais jocu sano: cuinga se tule/ että ne hurscat nisnen Jumalattomitten cansa ynnä hückuwat? Wastaus. Ei ne hywät hucu nisnen Jumalattomitten cansa/ mutta he tule pois temmatuxi nisnen pahain seasta/ja tulewat rauhan ja lepon. Mutta ne Jumalattomat peräti pois tuolewat ynnä sielun ja Rwmin cans/ ja tulewat tästä ajallisest wastoin käymisest/ yhten tjantai: ckisen pisnan. Ne Jumaliset sentähden pois temmatan / että he sitä pikemin tästä ajallisest waiwaisudest tulisit wapahdetuxi. Mutta ne Jumalattomat sentähden/ että heidän Ju-

malattomudens pitä silloin saaman yhden lopun. Ne hywät pojes temmatan caikesta heidän tuscastans/ waiwastans ja hädästäns/ yhten ijancaickisen ilon/ lepon ja Riemun: Mutta ne pahat pojes siwaldan heidän rickaudestans ja ajallisest hecumast/ yhten ijancaickisen pijnan.

FINIS.

Nijnen pääcappalten Summa ja lucu/ cuin täsä lohdutus kirjas löytän.

I. pag. 7.

MIngä tähden Jumala hänen ulos walittunsa Ristin ja caickinisen tuscan alla heittä.

II. pag. 13.

Ei Jumala salli perkelen hänen ulos walituitans lewiämmäld kiusat ja waiwat/ cuin heille tarpellinen ja autuallinen on.

III. pag. 15.

Cuinga itzecungin Christityn pitä itzens asettaman Ristin ala/ ja cuinga hänen pitä itzens pitämen/ rauhallisel ja rauhattomal/ myötä ja wastoin käymisen ajall:

IV. Ne

IV. pag. 17.

Ne hywät mahta enä myötä käymistä pelsjätä/ ja paremmin Risti ja waiwa/ quin hywi päiwiä himoita.

V. pag. 20.

Mingä tähden caikil Jumalisil ja hywil täsä mailmas pahoin käy/ ja sitä wastan mille pahoil hywin.

VI. pag. 20.

Ninquin twli acanat pojes puhalda/ ja ei nisuja/ja twli pojes puhalda raiscat/vaan ei culuta culda: Nin myös ahdistus alans heittä ne hywät/mutta ne Jumalattomat ja pahat/ hän ulvos juuritta.

VII. pag. 24.

Mingä kärsimisen ja wahwuden cansa/itzecungin Christityn pitä candaman hänen Ristins/että ne jotca kärsimättömydest Christuxen Ristin pojes heittäpi/ ei ole hänen walda cundans jäsenet?

VIII. pag. 26.

Mingä tähden Jumal pitä hänen ulos-Walittuns Ristin ja caickinaisen tuscan alla/ ja mingä tähden Jumal toisinans cauwan wijpy hänen ulos annetun lupauxens cans/ ettei hän pikemmin tulla tahdo.

IX. pag. 28.

Millä tawal nijnen hurscasten kärsimys caiken wastoin käymisen ylitze woitta/ja perkelen häwäise/ joca/ninquin yri ylpeyden hengi/ heickouden cautta/itzellens palvelusta tachto?

X. pag. 30

Risti ja tusca aina sura wsco ja oikiat Christuxen tundo/ja ei ychtän mwta tietä ole taiwan waldacundan ja hancaickisen autuuten/quin Risti/tusca/waiwa ja wastoin käyminen. Ja mingä tähden Jumalan ulos walitut pyhät / ei tule ennen cunnian ja crwnaturi/ cuin he owat ensist Ristin alla sotinet ja campaillet.

XI. pag. 32.

Ei Jumala coscan hänen ulos walituitans lähembänä ole / quin Ristin ja suurimmam tuscan aican.

XII. pag. 33.

Millä tawal itzecungin Christityn Ristin alla pitä jälken seuraman kärmetten taito / meidän HErran JEsuxen CHristuxen manamisen jälkin?

XIII. pag. eadem.

Cuca caickein rascain ja warallisin Risti on?

XIV. pag. 34.

Yri surullinen sydän lepytyxen ja lohdutoxen jälkin sinne ja tänne ei pidä juoreman/mutta sitä paremmin/jota pikemmin/käändämen itzens HErran tygö / ja häneld ainoald armo ja apu etzimän.

XV. pag. 35.

Mingä tähden ne hywät ja Jumaliset/ nijnen Jumalattomitten cansa / usein yhtäläisel rangaistuxel woitetan ja käsitetän/ja millä eroituxella ne hurscat sitä yhdencaltaist tusca kärsimisen cansa candaman pitä.

Yhden

Yhden Syndisen Ihmisen kiusaus ja campaus nijnen suurimmitten ja caickein rascammitten Hengellisten kiusausten cansa: Ja sen woitto. Suomexi käätty.

Syndist kiusa nämä yhdexen cappaletta.

1. Hänen moninaisset julmat Syndins.
2. Jumalan laki.
3. Jumalan angara wiha.
4. Perkele.
5. Hänen oma paha tundons.
6. Cadotettuin Esimerkie.
7. Monet waiwat ja wastoin käymiset.
8. Cuolema ja Helwetti.
9. Wijmeisen duomion muisto ja julmus.

Tähän saman campauxen Jumalan sana sijtä pyhäst kirioiturest händä wasta/ ja runsasti lohdutoxen tuopi/ jolla hän caicki nämä miehullisest ylitze woitta/ ja tacaperin aia taita.

I. Synnit.

Syndinen Jhminen.

Syndi on minus/joca minun duomitze.

Jumalan sana wasta syndisi.

Catzo / Jumalan caritza/joca pois otta mailman synnit/ Joh. 1. v. 29.

En tullu minä wanhurstaita cutzuman/ mutta nijtä syndisit parannoxel / Matth. 9. vers. 13.

Se on totinen tosi / ja yri callis sana/ cttä Christus JEsus on tullut mailman/ niitä syndisitä wapachtaman/ 1. Timoth. 1.

Syndinen.

Mwtamat syndiset wastan otetan / cuca tieo/jos minä olen nijnen joucoss?

Jum. Sana.

Matth. 11. vers. 28. Christus sano: Tulcatte caicki minun tyköni / jotca työtä teette/ ja rascauttetut oletta. Minä tahdon teidän wirgotta.

Esa. 56. vers. 3. Ei yrikän / olisko se mwcalainen / eickä ymbärins leicattu / pidä itzens ulosfulkeman.

1. Ti-

1. Timoth. 2. verſ. 3. Se on hywä ja otollinen / Jumalan meidän wapacheajam edes. Joca tachto/että caicki inhimiſet pitä autuaſſa oleman / ja totuden tundemiſen tuleman. JEſus CHriſtus joca itzens andanut on/ caickein edeſt/ ſunaſtuxen hinnaxi.

Syndinen.

Syndi kijnni rippu minun luonnoſani/ ja minä olen luonoſtani wihan lapſi.

Jum. Sana.

Rom. 5. verſ. 12. Ninquin yhden ihmiſen / cautta, ſyndi on mailman tullut, ja ſynnin läpitze cuolema / ja nin cuolema caickein ihmiſten ylitze on yldynyt/ ſentähden/ että caicki owat ſyndiä tehnyet.

Ibid. verſ. 18. Nin ombi myös yhden wanhurſcauden cautta / ſe elämen wanhurſcaus caickein inhimiſten ylitze tullut.

Vuſi Adam/ ſe on/ Chriſtus / joca wäkewämbi on/ quin wanha Adam / ſoſta ſyndi ulos tuli. Jumala ja wanhurſcaus / on woimalliſembi / quin perkele ja ſyndi. Elämä on wäkewämbi / quin cuolema.

Tal-

Laiwas on wäkewämbi / quin helpetti on. Autuus on wäkewämbi cadotusta.

Syndinen.

Monda wanhurscautetan/ja Christus hänen hengens annoi monen edest Lunastoxen.

Matth. 20. v. 16. Monda owat cutzutut/ mutta harwat ulos walitut.

Cuso siis minä olen? Tiedängö minä wissist minuni olewan/niinen monen seas?

Jum. Sana.

Rom. 5. v. 19. Ninquin yhden ihmisen cwlemattomuden tähden/ monda owat syndisexi tullut?/(se on/caicki ihmiset owat syndisex tullet) nin myös monda tulewat yhden cwliaisuden tähden wanhurscaxi/(se on/caicki ne jotca Jumalan pojan Christuxen JEsuxen päälle uscowat.)

Syndinen.

Mingätähden se sana tähän ei ole pandu/ caicki/ mutta monda? Ja kirjoitettu on: monda owat cutzutut/mutta harwat ulos walitut?

Jum. Sana.

Ose-

Oseæ 13. v. 9. Israel / sinä itzes tadoituxen sysät: Mutta minus ainoas sinun apus on.

Joca itzens ulossulke armon lupauxest / se ombi niinen Syndisten ja tadotettuin luusa / ja myös pysy. Sillä joca ei usco pojan pääl / jo se duomittu on / ja Jumalan wiha pysy hänen päälläns / Johan. 3.

Sentähden on kirjoitettu: Monda hurskast. Sillä että monda ombi uscomatoinda ja myös pysy.

Mutta joca usco Jumalan Pojan pääl / se on wanhurscasten luusa / ulos eroitettu synneisten joukost. Sentähden kirjoitettu on: Monda syndistä. Sillä uscollises owat wanhurscautettut / ninquin sen tietä anda nämä sanat.

Rom. 8. Ei ole mitän tadotetapa nille / joca Christuxes JEsuxes owat kiinnitetyt.

Syndinen.

Mutta usco tosin on Jumalan lahja ja myös waicutos / ja ei ole jongun tahdosa eli Juoxusa / waicka jos minä tahdoisin Rom. 9.

Jum. Sana.

Sinä ulos suljet sinun tekois ansion / ja ylistät Jumalan armo. Sillä ihmisen ackerus

kerus/tachto/ja työ / ei tässä mitäkän matcan saata. Mutta siinä kysymys on/jos sinä mielelläs usco? tahdot / jos sinä saisit ? Jos sinä sanot/en/ jo sinä cadonnut olet / Ja sinun apuhus/eikä neuwolla / eikä myös awun cans/ ennä taita tulla. Mutta jos sinä sanot: tachdon/nin sinun asias wapa ombi / ja sinä sinun kiusauxes nopiasti ylitzen woitta taidat.

Syndinen.

Minun usconi ombi ylen heicko / ja liki ei mitän.

Sana.

I. Usco se ombi Jumalan ando ja lachja/waicka tuinga heicko usco se olis.

II. Phil. 2. Sillä Jumala on se/joca teissä waiccutapi sekä tahdon että myos tegon/ hänen hywän suosionsa jälkin.

III. Ei uscon muodost ja paljoudest pidä punnittaman Jumalan armo/mutta perustoxest/josa usco tyty / joco se siis wahwa / elickä heicko on / joca perustus on Jumalan Pojan ansio/nöyrys / maxo ja wanhurscaus meidän tygöm luctu. Sillä usco on ainostans ninquin yxi käsi / joca Jumalan Pojan wanhurscauden wastan otta. Ja ninquin yxi pieni

Poicai-

Poicainen hän callin tyyrin formuren otta hänen formens / nin hywin cuin ikänäns yxi suuri ja wäkewä Calewä poica hänen coco kädelläns/waan yxi cuitengin ja se sama formus se ombi: Samalmuoto yxi on Jumalan Pojan ansio/joca uscon tansa / joco se ombi heicko taicka wahwa/käsitetän.

IV. Mar. 9. HErra minä wscon/ auta minun epäuscoani. Sillä Jumalata pitä rucoeldaman / että hän lisäis meisä wscon / ja wahwistais sen.

V. Rom. 8. Hengi auttaa meidän heikouttam / ja todistoxen anda meidän hengellem / ja meihin huocauxet/ itcut / ja rucouxet puhalda/ tallel pitä / wahwista ja elättä / nin ettei ne ikänäns turhan mene.

VI. Matt. 12. Sitä murrettua ruocoa ei HErran pidä särkemän/ ja suitzewat pellawaist ei pidä hänen sammuttaman.

Syndinen.

Eikö se ole Jumalan salainen neuwo taikilda kätketty / että hän on walmistanut elämen/ keitä hän tahto? Tätä neuwo en minä taida estä. Ja en minä tiedä/ mikä hänen tahtons

tahtons on minua wastan: Mutta cuca hänen tahtons wastan rijtele?

Sana.

Tämän ajatoxen perkele ihmisihin puhalda/ joca/ wastan pitä seisottaman näinen lusain Argumentein/ ja wahwistusten cansa.

I. Jumalan salainen neuwo ombi meille ilmoitettu Jumalan pojan sanan cautta / joca ombi cancellerati ja ulos tulkitzia taicka se suuri Jumalan neuwon Engeli. Händä meidän pitä culeman.

II. Jumala hän on totinen / ja mitä hän puhu/sen hän totisest täyttä Esa.34.46. Psal.33.148. & 2. Cor. 1. Jumalan lupauxet owat huckumattomat. Matth.24. Minun sanan ei pidä hucknman. Esa. 40. Herran sana pysy ijancaickisest.

III. Jumala sinua cutzu hänen sananssa cautta/ ettäs autuaxi tulisit: Ei hän mwtoin hänen pyhä sanans ja Sacramentins sinulle andanut olis.

IV. Joca epäille Jumalan armon lupauxen wahwudest / hän teke Jumalan walhetteliaxi: Jumalan Pojan ylencatzo: Pois tyköns ycka Jumalan laupian käden / ja Pyhän

hän hengen: Ja Mosexen suuremmaxi teke/ quin Christuxen.

V. Ei yxikän syndi hir muisembi ole/ quin se joca ei wastan ota/ Jumalan tarittu armo/ jonga Poica meille on ansainnu/ jota ei myös perkeletkän wastan ota / joinenga tygö ei se mitän myös tuleckan.

VI. Sentähden Jumala hän tachto meitä autuaxi tehdä hänen poicans cautta ja tähden: Sillä sentähden on hän meille andanut hänen Poicans/ joca on JEsus/ se on/ wapahtaja: Ja joca on totinen: Ja joca meille onda sanans/ casten ja Echtollisen: Ja lahjotta meil hänen pyhän hengens/ joca oikian wscon/ lohdutuxen/ auxi hwamuxen / ja oikian catumuxen meisä matcan saatta.

Jos Jumal meit olis tahtonut cadotta / nin hän sen olis jo aica tehnyt / ninquin hän teki perkelitten cansa jotca hän taicki yhtä haawa cadotti. Ei hän myös olis andanut hänen Poicans / eikä aica ja himo catumusta tehtä ja kaätä meitäm Jumalan tygö / eikä myös olis käskenyt meitä hänen apuns tygö turwaman.

Syndinen.

Minus on yxi cowan suuri epällys.

Sana.

Rucoele: HErra minä wscon / auta minun epäwscoanni. Anna meille meidän syndim anderi. Lisä meidän wscom. Auta meitä / me hucumme. HErra anna minul sinun autudes ilo / ja sinun hywän tahtoisel ja lujal hengellä minua ylöspidä. Ja olcon epällys / ei teko / mutta kärsimys / se on / ällä epällyxes kiinni ripu / mutta seiso händä wastan / ja walita / että sinä epäyxen tansa waiwatan. Ja kiinni ota se lupaus / jolla Jumala myös itzens methin wannotulla walalla kiinni sitonut on / sanoden: Nin totta quin minä elän / en tahdo minä syndisen cuolemata. O meitä waiwaisita / Jollen me sittekän wsco / cosca Jumala meidän edesäm wanno.

Augustin. Psal. 110. Se wscollinen Jumala teki itzens meidän welcamiehexem / ei jotacan meitä ottaden / mutta niin suuria meille luwaten. Wähä olis lupaus / tahdoi myös kirjoituxens tansa sen wahwista tehden käsikirjansa lupaustens päälle meidän tansam. Ja ei ainostans kirjoitustans tehnyt ihmisten tansa / että he wscoisit / mutta myös

hänen

hänen lupauxens tacaus ja wälimiehxi pani hänen ainocaisen poicans.

Syndinen.

Minun moninaiset syndin/quin minä minun eläisäni tehnyt olen / ja jotca minä muistan/pelätäwät minua.

Sana.

Christus Jumalan caritza/ pois otta mailman synnit / ja ombi uhri meidän syndeim edest / ei ainostans meidän / mutta myös coco mailman.

1. Joh. 2. Sentähden jos hän coco mailman synnit pois otta / totisest hän myös pois otta sinun syndis / joca työläst yxi warjo / ja pieni osa mailmast olet. Jos hän coco mailman wastan otti/totisest ei hän sitä piendäkän osa pojes jättänyt.

Rom. 5. Cusa Syndi on wäkewä/siellä ombi cuitengin armo paljo wäkewämmäxi tullut.

Psal. 103. Ei hän ole meille tehnyt meidän syndimme jälkin / eikä ole meille costanut meidän wääräin tecoimme perästi.

Ninquin taiwas on corkembi Maata / nin myös hänen armons heidän syndins ylitse käy

jotca händä pelkäwät. Ninquin itä on lännest eritet / nin hän meidän cauwas heist on eroittanut. Ninquin Jsä hänen lastens päälle armahta / nin HErra myös armahta minen pääl jotca händä pelkäwät.

Augustin. Lännes owat meidän syndim/ mutta idäsä ombi armo.

Syndinen.

Minun syndin owat sangen cauhiat ja hirmuiset.

Sana.

Tämä on caickein pyhäin kiusaus/Psal. 38. Ei mitän terweyt ole minun lihasani. Minun wäärydeni / ylitzen käywät minun päänj. Minun haawani owat mädändynyet.

Psal. 32. Minä sanoin / minä tunnustan minun ylitze käymisen Jumalan edes.

Ja sinä andexi annoit minun Jumalat tomuteni synnit / jonga edest sinua caicki pyhät pitä rucoeleman.

Esa. 1. Jos sinun syndis owat weripunaiset/heidän pitä walkexi ninquin lumi tuleman/Ja jos he nin punaiset owat quin mato/ heidän pitä tuleman walkexi ninquin willa.

Esa. 64. Caicki meidän pyhydem on ninquin

quin yxi saastainen waate / ja caicki me olem tahratut. Jos se nyt on tosi meidän hywistä töistäm ja Pyhydestäm/ mitä enämmin se on meidän synneistäm?

Syndinen.

Mutta aiwa monet ja suuret owat minun syndin.

Sana.

Psal. 57. Sinun laupiudes on ylistetty haman taiwaisin asti/ ja haman pilvin asti sinun totudes.

Cain sanoi / Gen. 4. Suurembi on minun syndin / cuin että se minul taitan andexi anda. Sinä walechtelet (sanoi Augustinus) sillä suurembi on Jumalan armo / quin caickein ihmisten waiwaisus.

Syndinen.

Minä olen/itze Jumalata wastan / syndiä tehnyt.

Sana.

Psal. 51. Sinua wastan ainostans minä syndi tehnyt olen.

Jerem. 33. Mutta/minä tahdan heitä puhdista/sanopi HErra/caikest wäärydest / jolla

he minua wastan syndi tehnyet owat / ja annan heille andexi taiken wäärryden / jolla he minua wastan owat rickonet.

Syndinen.

Ylempäison olen minä syndi tehnyt minun lähimmäistän wastan.

Sana.

Matth. 12. Taicki synnit/ja myös ihmisen poicakin wastan (mixei myös lähimmäist wastan) ihmisel andexi annetan.

1. Joh. 1. Jos me tunnustam meidän syndimme/nin hän on wstollinen ja hurscas/että hän meille ne andexi andapi.

II. Jumalan laki.

Syndinen.

Jumalan laki minun päälleni tanda / ja duomitze.

Sana.

Galat. 3. Christus on meidän lunastanut lain kirouxest/cosca hän oli yxi kirous meidän edestäm.

2. Cor. 5. Jumala ombi sen/ joca ei synnistä mitän tienyt / meidän tähtem synnixi tehnyt/

nyt / senpäl että me tulisim hänesä sixi wanhurscaudexi / joca Jumalan edesä kelpa.

III. Jumalan angara wiha.

Syndinen.

Jumalan oikia ja angara wiha minua pelsättä.

Sana.

Jumalan laupius on ylitze caickein hänen tekoins / Psal. 25. HErran tiet owat laupius ja totuus. Jumalan wiha on mwealaisen teko / ja ainostans ninquin se wissin ajan päälrupeis / nin se myös wissin ajan päälla lacapi. Mutta laupius pysy ijancaickisest nin ijancaickisehen ja synnin lacates / laca myös wiha. Mutta Jumalan laupius ei se ikänäns puutu / ja ei ainostans tolmanden ja neliänden polven asti mutta monen tuhanden polven asti ulottu.

Mich. 7. Ei hän wiha pidä ijancaickisest / sillä että hän on laupias. Jumalan wiha on picainen / Psal. 30. Esa. 54.

Jota suurembi Christus on Mosest / sesuurembi armo on / quin wiha. Ja että laupius suurembi on / quin uhcaus / sentähden Jumalan Poica on tullut inhimisexi.

IV. Perkele.

Syndinen.

Perkele hän canda minun päällen / ja osotta minul caicki minun syndin.

Sana.

Sano: Pakene sinä Satanas. Ete sinä saa minun päälleni canda / sillä eten minä sinua wastan ole syndiä tehnyt / mutta Jumalata wastan / jonga tygö minä Davidin cansa sanon: Sinua / sinua wastan ainostans minä syndiä tehnyt olen. Siälikin / sinä olet saastainen ja duomittu hengi / ja minun wapahtajani wihamies. Mutta minä olen puhdistettu minun synnistäni Jumalan pöjan weren cansa. Mingätähden / sinul ei ole mitän minun cansani / eikä yhtän oikiut / ei mös minun cansan osallinen oleman. Sitte sano wielä / jos sinä minun syndin ylös luetella tahdot / nin tee se wapasti minü luallani rockkiast ja kirjoita ainostans alcu callä muoto: waimon siemen kärmen pään ricki polki.

Item / sitä warten Jumalan pojca ilmestyi / että hänen piti särkemän perkelen työt / 1. Joh. 3.

Nyt

Nyt ſiis eygö kirjoit / ala kirioit / ja coco mitäo tahdot.

V. Oma paha tundo.

Syndinen.

Minun omatundon minun päälleni canda ja duomitze minun.

Sana.

1. Joh. 3. Jos meidän ſydämmen meitä duomitsepi / nin Jumala hän ſuurembi on quin meidän ſydämmen.

Eſa. 55. Minun ajatuxeni / ei ne ole teidän ajatuxenne / mutta jota corkembi taiwas ombi maata / ſitä corkemmat on myös minun ajatuxeni quin teidän.

Oſea 11. Minun ſydämmen toiſta ajattele / minun laupiuden ombi palawainen / ſillä minä olen Jumala ja en ihminen.

VI. Cadotettuin Eſimerkit.

Syndinen.

Eſimerkit / Cain / Saulin / Judaxen ja monen muiden cadotus minua peliätxwät.

Sana.

Nämä Esimerkit tulewat caeumattomitten ja uscomattomitten tygö/ninquin Jumalan poica sanoi: Jollette itzenne käännä/ nin samallamuoto te caicki hucutte. Senthäden/cuca pois hyliä Jumalan armon / ja jalcains cans sotcu Christuxen weren/ne näinen duomittuin lucun tulewat. Meillä muita esimerkiä on/ Adamin/ Lothin/ Davidin/ Manassexen / Kyöwärin Ristin pääl / Petruxen/ Marian Magdalenan/ Zachæuxen/ Publicanuxen / tuhlaja pojan / Paawalin ja monen mon / nille esimerkxi ja lohdutoxexi jotca Christuxen uscovat ijancaickisen elämen.

VII. Monet waiwat ja wastoinkäymiset.

Syndinen.

Monet wastoin käymiset / taudit / köyhys ja moni mw pahus peliättäwät minua.

Sana.

Ketä Jumal racasta sitä hän myös rangaise. Rom. 8. Me kärsimme senpäl/ että me myös hänen cansas cunnian tulisim. Tämän ny-

nykyisen ajan waiwat / eiwät ole sen cunnian kelvolliset/ joca meidän cohtam pitä ilmoitettaman. Lyhykäinen/picainen ja pian pojes menewäinen täällä on meidän kärsimisem. Psal. 30. Ehton asti itcu/mutta Aamulla riemu. Pyhä hengi myös meisä huocapi/joca on meidän edes wastajam ja lohduttajam. Ja autta meidän heichouttam. Ja mös Jumalan seuracunda taiwas ja maas hänen rucoustens eans saawat/ iiewitöxen meidän waiwaimme päälle. Ja Jumal ei salli meitä enä kiusatta/pijnatta ja waiwatta/quin me kärsiä woimme.

VIII. Cuolema ja helwetti.

Syndinen.

Cuolema ja helwetti minua peliättä.

Sana.

Ose. 13. Minä lunastan heidän helwetist/ ja wapahdan heidän cuolemast. Cuolema minun pitä oleman sinun surmas/ ja sinun Ruttos sinä helwetti.

1. Cor. 15. Cuolema ombi ylösnielty sijnä woitosa. Cuolema/cusa on sinun otas? Helwetti / cusa on sinun woittos. Mutta kiitos ol-

olcon Jumalan/ joca meille woiton on andanut/ meidän HErran JEsuxen CHristuxen cautta.

IV. Wimeisen duomion muisto / ja julmus.

Syndinen.

Sen wijmeisen duomion muisto ja julmus minua peljättä.

Sana.

Joh. 5. Totiseſt/ totiseſt ſanon minä teille/ joca cwle minun ſanani/ ja wſco hänen päällens/ joca minun lähäteti/ hänel ombi ijancaickinen elämä/ ja ei pidä duomion ala tuleman/ waan hän waelda cuolemaſt elämähän.

Pſal. 34. Taicki joca hänen päällens luottawat/ wapat pitä oleman nuhteſt / ja ei tule wicapäätt.

Cungaſt ſiis minun pitä pakeneman? Mutta ſinun juures minun Jumalani/ joca minun luojani/ luaſtajani/ duomarini / holhojani ja myös wapahtajani olet? Wihaſtunuſt Jumalaſt yhteen lepytettyn Jumalahan. Tälle olcon armo/ kutos ja cunnia ijancaickiſeſt/ Amen

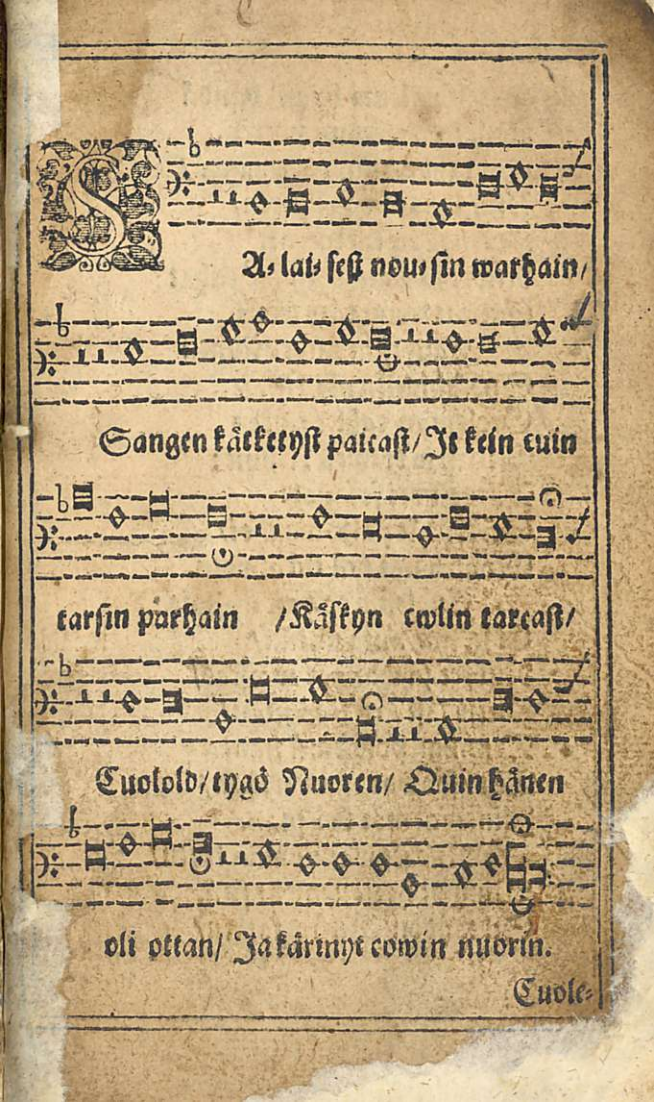
A, lat, seß nou, sin warhain/
Sangen kätketyst paicast/ Je kein cuin
tarsin parhain /Käskyn cwlin tarcast/
Cuolold/tyaö Nuoren/ Quin hänen
oli ottan/ Ja kärinyt cowin nuorin.

Cuole-

Cuokema haasti händä
Tule liuckasti mun juuren.
Sil tahdon ulwos wäändä/
Pijlin pienen ja suuren/
Kenengä ne tartuwat.
Nuort ja wanha mond' tuhat
Seurat minu täytywät.
Cauhistui nuorucoinen
Sydämmest/cusa seisoi/
Cuoleman cahlet caiken
Mielen ja toimen Rissuit:
Mies nuori se sanoi:
Sä löydät palso wanhoi/
Mond wuot mä elä aiwoin.
Cuolema cowast wastais:
Ei se sinu auta mitän/
Nuoret ja wanhat maistas/
Piend last / en jätä sitän/
Timman poio caick tjan/
Tuta saawat mun wihan/
Jlman armot kyl pian.
Nuoret wannoman tottu/
Wanhat he nourawat sitä.
Sil tahdon Äseisin tarttu/

Ja

Ja itkettå nijtå/
Aekist sentåhden aiwoin/
Ruton/ja monen taudin
Cans/nåitå cuoppan naulit.
Mun härsytät nin tarcast/
Monel Julmalla synnil:
Sil pitå kyynelet hartast/
Alas wuotamman silmild/
Mun edesän monel tawal
Sil ette tahdo palat/
Waick wihani nået alat.
Callis aica ja sota
Cuulupi caikis paicois.
Weri myös ulvos wuota.
Murha/ tulipolto/ Ryöwys/
Meril ja Mail käypi/
Jumal ne wäellens täytti/
Syndein palcax tän heitti.
Näitå ja muita tuski
Eipå nyt yxikän tazo
Tahdon siis pahemmin puusti.
Wirasani tuoda maxo/
Tappa pienen ja suuren.
En tahdo armatt ketän/
Cuin maan piiris löytän.

Yl

Ylpiät waatten partta/
Mies/Waimo/Neidzy canda/
Mond budon tawan wartta/
Cuin työläs tiet on anda.
Jott häpiäx ei luet/
Haureus ja myös caswot/
Holhotan ninquin auwot.
Sil aicas on jo lässä/
Rucous/eik mikän auta/
Waickas juoxet pitkin metzä
Cuiteng sun käten saawutta
Minä tutan joeapaicas.
Waick cungas pistät jalcas/
Muld sinä saat kyllä palcas.
Oppicat ihmiset caicki
Käändymän oikel ajal/
Ett Jumalan armon saisit/
Cose' tulewa on alhal
Suloisen ja laupian
Quin meit weis waldacundans/
Ninquin rackan Morsiameens.

FINIS.

7,18.
Deut.
us sit,

nem,
2 Par.
ffecti-
3, 3.
hano-
habe-
2. seq.
curati
vd. re
Deut.

nidem
re di-
x est:
vim

hus aliosq. se
nè de
duu
3,

~~315. X. 55.~~

Rw. Hartanowicz
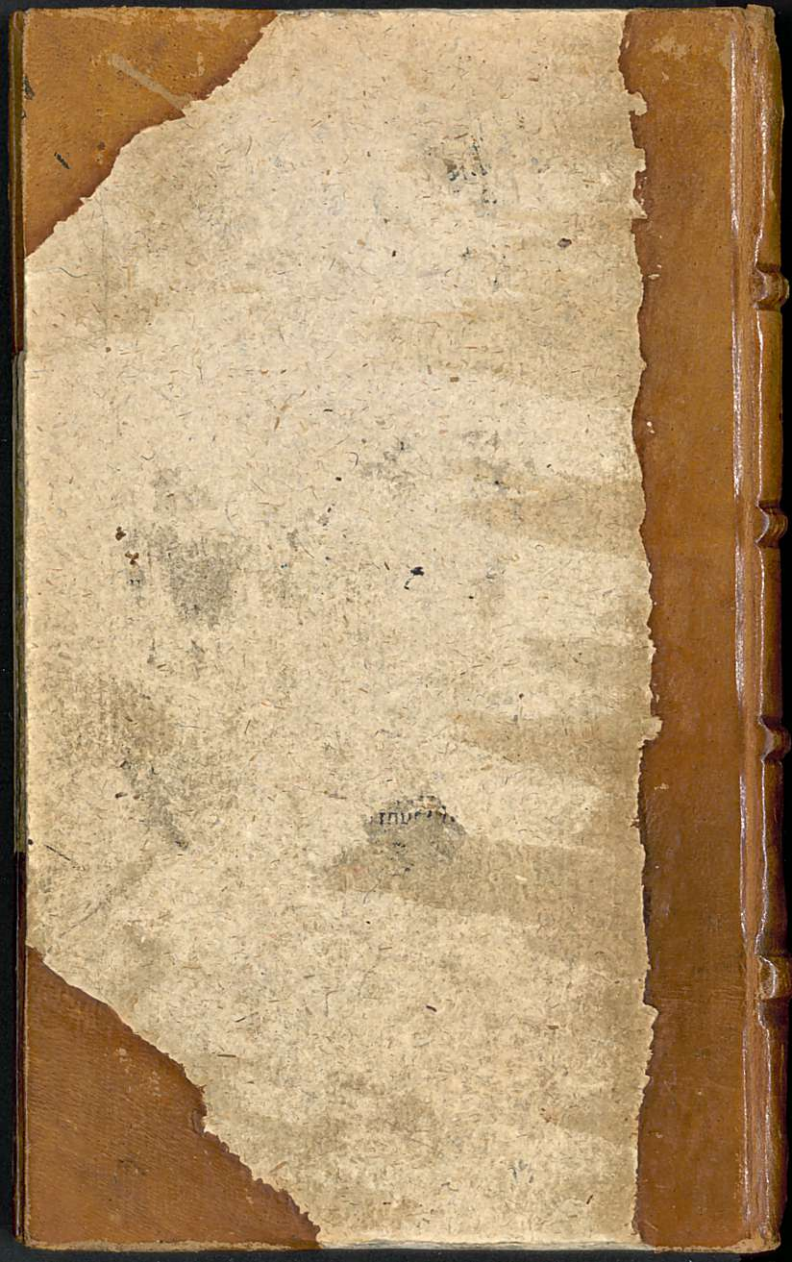
KPL. 1.